

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Břřmování jako iniciační rituál v diecézním centru života mládeže

Bakalářská práce

Eliška Matoušová

Praha 2022

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Studium humanitní vzdělanosti

Břimování jako iniciační rituál v diecézním centru života mládeže

Bakalářská práce

Vypracovala: Eliška Matoušová

Vedoucí práce: Mgr. Ondřej Skripnik, Ph.D.

Praha 2022

Poděkování

Ráda bych poděkovala především vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Ondřejovi Skripnikovi, Ph.D. za to, že tuto práci vedl, za jeho ochotu, cenné rady a konstruktivní kritiku, která mi při psaní velice pomohla. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Barboře Spálové, Ph.D., která mi poskytla konzultaci a pomohla lépe zaměřit cíl výzkumu. V neposlední řadě bych ráda poděkovala všem mým komunikačním partnerům z centra mládeže Příchovice, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Čestné prohlášení

Tímto prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu, které byly řádně citovány.

Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

.....

Eliška Matoušová

Obsah	
ÚVOD.....	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	10
1.1 Rituál.....	10
1.1.1 Přechodový rituál.....	11
1.1.2 Fáze přechodového rituálu.....	11
1.1.3 Iniciační rituál	12
1.1.4 Sváteční a rituál	13
1.1.5 Symboly a rituál.....	14
1.2 Biřmování.....	15
1.2.1 Význam svátosti biřmování	16
1.2.2 Příprava na biřmování.....	17
1.2.3 Biskup jako udělovatel biřmování	18
1.2.4 Symboly v biřmování tedy znaky Ducha svatého	19
1.2.5 Biřmovací jméno a kmostr	20
1.2.6 Historie biřmování	21
1.2.7 Průběh mše.....	22
2 METODOLOGIE	25
2.1 Výzkumné otázky.....	25
2.2 Výzkumná strategie.....	25
2.3 Technika sběru dat	26
2.4 Výběr vzorku.....	27
2.5 Komunikační partneři.....	28
2.6 Analýza sběru dat.....	29
2.7 Prostředí výzkumu	29
2.8 Etické otázky	30
3 EMPIRICKÁ ČÁST	31
3.1 Výzkum	31
3.2 Situovanost výzkumníka	32
3.3 Setkávání mládeže.....	34
3.4 Historie IDCŽM Křižovatky	35
3.5 Diecézní centrum života mládeže	37
3.5.1 Společenství v DCŽM	39

3.5.2	Jádro DCŽM	40
3.5.3	Cíle DCŽM	41
3.5.4	DCŽM v kulturním prostředí	42
3.5.5	Zkušenosti návštěvníků s DCŽM	43
3.6	Břmování v DCŽM	43
3.6.1	Význam břmování v DCŽM	44
3.6.2	Připrava na břmování v DCŽM	45
3.6.2.1	Program víkendových setkání	48
3.6.3	Období mystagogie	48
3.7	Zhodnocení kvality výzkumu	50
	ZÁVĚR	52
4	BIBLIOGRAFIE	55
4.1	Použitá literatura	55
4.2	Webové stránky	57

Abstrakt

Práce se zabývá přechodovým, iniciačním rituálem biřmování. Popisuje, co je to rituál, iniciační rituál, biřmování a samotný význam biřmování. Výzkum probíhá pomocí polostrukturovaných rozhovorů na jednom z pravidelných setkávání lidí, kteří se připravují na tento rituál. Práce obsahuje i rozhovory s lidmi, kteří biřmování již přijali. Rozhovory probíhají v diecézním centru života mládeže na severu Čech. Samotná práce se tedy zabývá biřmováním jako iniciačním rituálem a jak ho samotní aktéři reflektují.

Klíčová slova: biřmování, iniciační rituál, křesťanství, antropologie náboženství, diecézní centrum mládeže, přechodový rituál.

Abstract

The thesis deals with the rite of passage, the initiation rite of confirmation. It describes what the rite is, the initiation ritual, confirmation and the meaning of confirmation itself. The research is conducted through semi-structured interviews at one of the regular gatherings of people preparing for this ritual. The thesis also includes interviews with people who have already received confirmation. The interviews take place at the Diocesan Youth Centre in North Bohemia. The work itself, therefore, deals with confirmation as an initiation ritual and how the actors themselves reflect on it.

Keywords: Confirmation, Initiation rite, Anthropology of religion, Diocesan Youth Centre, Rite of passage

ÚVOD

S rituály se setkáváme v každodenním životě. Pro někoho je rituál každý den vstávat ve stanovený čas, pro jiného snídaně s přáteli. Někdo tak vnímá víkendovou návštěvu svých blízkých. Existuje i mnoho činností, u kterých si sami neuvědomujeme, že rituály jsou, ani o nich tak nesmýšlíme. Prostě jsme je přijali, odkoukali, zavedli atd. O těch pak mluvíme jako o neformálních rituálech.

Vedle nich existují i rituály formální, například politické, mezi které může patřit uvedení do funkce nebo úřadu. Mohou to být i rituály jako maturita, které se přezdívá zkouška dospělosti, anebo imatrikulace, kdy jsme oficiálně uvedeni do společenství dané vysoké školy dané fakulty. Rituálů je nespočet.

V této práci jsem se zaměřila na přechodový iniciační rituál biřmování, slavnost křesťanské dospělosti. Ten řadíme mezi náboženské rituály a je součástí církevní liturgie.

Zabývám se v ní biřmováním jako přechodovým iniciačním rituálem a tím, jak ho reflektují sami věřící. Výzkum probíhal přerušovaně v letech 2021-2022.

Práce je členěna na tři velké celky, vyjma úvodu, závěru a bibliografie, tedy na teoretickou část, metodologii a empirickou část.

V prvních kapitolách teoretické části vysvětluji, jak odborníci definují samotný pojem rituál. Dále tím, co přechodový rituál je a popisuji jeho jednotlivé části. V dalších kapitolách konkretizuji přechodový rituál biřmování jako iniciační a následně vysvětluji, v čem tato iniciace spočívá. Dále rituál popisuji v širších souvislostech spolu s diskurzy, jako jsou symboly a svátek, které je v kontextu biřmování důležité přiblížit.

V dalších kapitolách nejprve obecně popisuji svátost biřmování a rozvíjím další oblasti této svátosti, jako je její význam a příprava na ni. Uvádím také příklady konkrétních symbolů, které biřmování doprovázejí. V neposlední řadě píš o historii biřmování a průběhu samotné slavnosti v podobě mše.

V metodologické části popisují svůj postup při výzkumu. Stanovují si výzkumné téma, kterým je biřmování jako přechodový iniciační rituál a stanovují výzkumné otázky. Hlavní výzkumná otázka tohoto této práce je: „*Jak této iniciační slavnosti rozumí sami biřmovanci a jak ji reflektují?*“ Pro řešení výzkumného problému jsem zvolila polostrukturované rozhovory a zúčastněné pozorování v Interdiecézním centru života mládeže Křižovatka v Příchovicích.

V empirické části popisují průběh výzkumu a situovanost výzkumníka. Na tyto kapitoly navazuje kapitola Zhodnocení kvality výzkumu, která s nimi úzce souvisí. Nakonec popisují historii prostředí, ve kterém jsem se rozhodla svůj výzkum uskutečnit. Mimo jiné vysvětlují důležitost společenství a jeho cíle a zasazují je do kontextu a výsledků bádání. V neposlední řadě konkrétně popisují přípravy na svátost biřmování v Interdiecézním centru života mládeže, svátost biřmování a období mystagogie po této svátosti.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Rituál

V první řadě je důležité se pokusit definovat pojem rituál. Definovat rituál je složité a mnoho antropologů na tento pojem nahlíží různě. Obecně ho antropologie definuje jako škálu společenských událostí, z nichž ne všechny jsou náboženské, ale mohou být i formální. Jde o společensky zakládající akt lidství (Rappaport, 1999. s. 24).

Rituál, též ritus, podle Jaroslava Maliny, definuje Antropologický slovník jako slavnostní obřad provázený výrazným individuálním nebo kolektivním způsobem chování, který je založený na stanovených pravidlech (2009, s.197). Po tomto souhrnu činností a ústních učeních následuje společenská a náboženská změna (Východská, 2012, s. 57). Podle Emila Durkheima má rituál významnou sociální integrační funkci v sociálním celku (Bowie, 2008).

Pro tuto práci je důležitý hlavně náboženský rituál. V něm je účast skupiny hlavní složkou probíhajících událostí a klíčovým prvkem v uvádění zúčastněných ve spojení s posvátnými silami (Murphy, 2004, s. 186).

Arnold Van Gennep jako jeden z prvních rozděluje rituály do několika kategorií. Rituály, které souvisí s geografickým přechodem, společenským přechodem, rituály týkající se narození, přechod z dítěte do dospělého – tedy iniciační atd. Tyto všechny rituály rozděluje na tři fáze: fáze odloučení, pomezí a přijetí. (Bowie, 2008)

Victor Turner ještě mluví o liminárním prahovém stavu, jedná se o přechodný stav, který může být různě dlouhý. Některá společenství, v této fázi zůstávají trvale. (Murphy, 2004, 187)

V křesťanství takovým přechodovým iniciačním rituálem, ve kterém se změna společenského postavení týká primárně jedinců, nazývá biřmování. Jde o přechod dítěte do dospělosti a též se nazývá konfirmační rituál. Při tomto rituálu se přijímají i nová jména jako vyjádření náboženské změny totožnosti (Murphy, 2004, s. 186-187).

1.1.1 Přechodový rituál

V kritických fázích individuálního a společenského života přichází na řadu přechodové rituály (Bowie, 2008, s. 157). V mé práci mě bude především zajímat přechodový iniciační rituál. V mnoha kulturách existují různé iniciační rituály. Důležité je si tedy uvést některé definice. Přechodové rituály, nebo též rituály životního cyklu, životní krize, označují přechod z jedné fáze života do jiné. Různé společnosti je vymezují různými způsoby. Mezi přechodové rituály patří rituály související s narozeninami, iniciací, manželstvím a smrtí. Bowie zmiňuje Arnolda van Gennepa, který chápal přechodové rituály jako všeobecný strukturující prostředek v lidských společenstvích. Tyto rituály rozděluje na fáze odloučení, pomezí a přijetí či opětovného začlenění. (2008)

1.1.2 Fáze přechodového rituálu

Jak již bylo zmíněno, fáze přechodového rituálu dále rozpracovává Arnold Van Gennep. Popsání rozdělení přechodového rituálu na tyto fáze je pro tento výzkum nesmírně důležité. Arnold Van Gennep spojuje lidskou zkušenost s kritickými událostmi, přechodovými rituály, jako je narození, puberta, manželství, porod a smrt. Kritickými událostmi je označuje právě proto, že v životě člověka způsobí náhlou změnu. Rozděluje průběh rituálu na fáze *„oddělení/odloučení – přechod/pomezí – opětovné začlenění či (znovu přijetí) a typy rituálů na preliminární – liminární – postliminární“*. Slovo liminární pochází z latinského limen s významem práh. Právě překročení prahu je velice klíčovým momentem přechodových rituálů. (Bowie, 2008, s. 157)

V první fázi dochází k odloučení od předchozího stavu, nebo skupiny. Tato fáze má své rituály, které napomáhají oddělit se od předchozí fáze, například ostříháním vlasů, odloučením od společenství, rituální očištěnou, která je velice důležitá jako symbol přeměny identity, označením těl nebo nošením stejnokroje pro odlišení od předchozího stavu. Při přípravě na biřmování děti často navštěvují hodiny náboženské výchovy, které je oddělí od jejich kamarádů. (Murphy, 2004, s. 187 a Bowie, 2008, s. 157-158)

Prostřední fáze je také těžko definovatelná. Tato doba může být různě dlouhá, jde v ní hlavně o postupné vymaňování z předchozí fáze a postupnou přípravu na poslední

fázi, jde tedy o fázi přechodnou. Jedinec, či skupina podstoupí veřejný rituál, který je formálně uvede do nového společenství. (Murphy, 2004, s. 187 a Bowie, 2008, s. 157-158)

K této fázi významně přispěl Victor Turner, který ji nazval liminalitou. Podle něj je antistrukturální a může být různě dlouhá. Mluví v ní o přípravě k podrobení se nějaké autoritě a přijetí nové zodpovědnosti a pravidel. Přikládám citaci z Bowieho, kterou zde použil. (Murphy, 2004, s. 187 a Bowie, 2008, s. 157-158)

„Liminární entity jsou přiřazeny a řízeny zákonem, zvyklostmi, dohodou a obřadem. Jejich přesně vymezené a neurčité atributy jsou vyjádřeny rozmanitými symboly v mnoha společnostech, jež realizují sociální a kulturní přechody. Liminalita je tak často připodobňována ke smrti, k pobytu v lůně, k neviditelnosti, k temnotě, ke dvojpohlavnosti, k poušti a k zatmění Slunce nebo Měsíce.“ (Turner, 1991, s. 95 in Bowie, 2008, s. 165)

Poslední fáze je odrazem té první, jde o opětovné navrácení do společenství, ale změněné. Člověk jako kdyby se znovu narodil. (Murphy, 2004, s. 187 a Bowie, 2008, s. 157-158). Jde tedy o přechod z jednoho sociálního postavení do jiného.

Tyto tři fáze vidíme v celé iniciační liturgii. Křest, biřmování a eucharistie mohou tvořit fáze jedné velké iniciační éry. Ovšem každá tato slavnost má své rozdělení na tyto tři části. V biřmování je první přípravnou fází katecheze, tedy příprava na biřmování, druhou fází, a tedy vrcholem, je samotná slavnost a poslední doznívající fází je období mystagogie¹ (Kunetka, 2006, s. 45).

1.1.3 Iniciační rituál

Nejlepším příkladem přechodového rituálu je právě iniciace. Iniciace obecně znamená zasvěcení prováděné společností. Odděluje dvě životní období člověka, připravuje ho na novou životní úlohu a začleňuje člověka do nové sociální skupiny (Justoň, 2017). Podle definice Mircea Eliada jde v rituálu o zásadní změnu společenského a náboženského statusu, které od sebe nelze oddělit. V iniciačním rituálu jde o ukončení „starého člověka“ a jeho uvedení do nové oblasti. Skrze nové symboly je jedinec uveden

¹ Mystagogie – uvedení do tajemství Krista, uvedení do společenství v rámci iniciačních svátostí.

do nového stavu. (Východská, 2012, s. 57–58) V biřmování jde tedy o to stát se dospělým křesťanem a začlenit se do církve (Urban, 2020, s. 12).

1.1.4 Sváteční a rituál

„Zbožnost má zřejmě kořeny ve svátku.“ (Assman, 1998, s. 60 in Sokol, 2016, s. 24)

Sváteční život je především veřejný a společný. Sokol se opírá o Durkheimovo tvrzení, že svátek a náboženství vůbec na jedné straně vytváří určitou společnost jako takovou a na straně druhé ji vyjadřuje a oslavuje. Samotným věřícím na tomto společenském slavení záleží. Všem rituálům bývá společné: tanec a zpěv, společná hostina a často i oběti. Většinou tento obsah svátečního má nějaké vyvrcholení. V případě mé práce je to svátost biřmování. Jsou pro něj důležité výrazové prostředky jakožto gesta, mimika, a hlavně verbální řeč. Velice důležitou složkou je tělesný pohyb. Pohybové a řečové rytmy navazují na fyziologické složky těla jako srdeční tep nebo dýchání. Tyto rytmy synchronizují ostatní a vyjadřují pocit společenství. Výrazovým prostředkem může být například uklánění jako výraz podřízení se nebo naopak vyzdvihování své postavy. Dalšími výrazovými prostředky jsou společná hostina – rozdělování jídla, dávání darů. Mezi velice důležitý výrazový prostředek patří ruce, které při biřmování hrají velkou roli, protože biskup vzkládá ruce na biřmovance. Zdvižené ruce obracejí pozornost k nebesům, rozpjaté ruce s dlaněmi nakloněnými na partnera naznačují přijetí, vzkládání rukou pak symbolizuje pověření zvláštní mocí. (Sokol, 2016) Biskupové, kteří jsou následovníci apoštolů, předávají skrze ruce dary Ducha svatého biřmovancům. (Tichý a Soukal, 2020, s.157) Mezi další důležité vyjadřovací prostředky náboženského jednání patří dekorace těla, která odlišuje kulturní svátek od všedního života. V křesťanství jde o oděv roucha, nebo slavnostního oblečení. Takto ritualizované mohou být i jiné předměty například bohoslužebné nástroje. Předměty se před prvním použitím nějak zasvěcují. (Sokol, 2016) V neposlední řadě jsou důležitým výrazovým prostředkem posvátné promluvy, tedy v případě biřmování modlitby. Rituál je v jistém smyslu mluvou. (Copans, 2001 s. 79)

Rappaport říká, že všem rituálním obsahům je dána ta samá forma, kterou vymezuje jako „více méně neměnnou posloupnost formálních aktů a výpovědí, kterou si účastníci neskládají beze zbytku sami.“ (Rappaport, 1999, s. 24 in Sokol, 2016, s. 26)

Účast na něm znamená přijetí a přihlášení se k obsahu rituálu jako k něčemu závaznému. Teprve tento veřejný akt je něco, o co se společnost může opřít. (Sokol, 2016, s. 27)

Společenství se obrací k nadějím do budoucnosti (Sokol, 2016, s. 27), v našem případě k přípravě na „potvrzený“ život ve víře, iniciací, přijímáním mladých mezi dospělé, čímž je biřmování.

Svátek transcenduje každodenní zkušenost, je spojen s posvátnými místy, věcmi, které neslouží k běžným účelům, ale čistě k svátečním účelům. Tato místa a věci mají svá pevně daná pravidla, jak se s nimi má zacházet. Život společenství pak trvá právě tím, že se přihlašuje ke své minulosti a udržuje ji stále na živu. (Sokol, 2016, s. 27)

Při slavnostech přechodových rituálů dochází ke zrušení starého a nastolení nového. Společenský význam mají iniciační rituály/svátky, tedy přijetí mezi dospělé, většinou při nich člověk dostává své vlastní jméno. Teprve až křesťanská kultura vyzdvihla význam dětí a posunula přijímání do společnosti do blízkosti narození, tedy slavnosti křtu. (Sokol, 2016, s. 28) Ovšem jak bude pojednáno v dalších kapitolách, křesťanství má těchto svátostí hned několik a těch iniciačních konkrétně tři.

1.1.5 Symboly a rituál

Symboly jsou neodmyslitelnou součástí nejen v životě, ale i rituálů. Symbol je něco, co zastupuje nebo představuje něco jiného. Tyto symboly lze chápat pouze ve vztahu k jiným symbolům dané společnosti. Při rituálu se využívají různé symboly a předměty ke zvýšení účinku představení a ke sdělení sdílených poselství, které se týkají povahy jednotlivce, společnosti a vesmíru. (Bowie, 2008, s. 47, 153) Antropolog Clifford Geertz, představitel symbolické antropologie chápe symboly jako „*vzájemně působící systémy interpretovatelných znaků.*“ (Geertz, 2000, s. 24). Symboly jsou vytvářeny a sdíleny v procesu sociální interakce. Tyto symboly jsou nositeli myšlenek a významů, které jim sami jedinci přisuzují. Symboly jsou tedy sdílené a je důležité, jak je sami aktéři interpretují. (Geert, 2000) Takové symboly jsou odlišné od osobních symbolů, které si člověk sám volí a plní jinou funkci (Bowie, 2008, s. 47, 153).

Celá iniciační slavnost liturgie je protkaná symboly (Kunetka, 2006, s. 44). Například náboženské roucho symbolizuje individuální zasvěcení Bohu, eucharistický chléb a víno symbolizují tělo Kristovo (Bowie, 2008 s. 47).

Nejen náboženské předměty jsou symboly. Rituál je symbolická činnost a sám může něco symbolizovat. Například v liminární fázi přechodového rituálu sám rituál symbolizuje fázi oddělení. Symboly jsou tedy nedílnou součástí rituálu a mají svou důležitou funkci. (Bowie, 2008, s. 69)

Symbolů v rituálu biřmování je mnoho. Ovšem je důležité zmínit velice významné symboly v rámci tohoto rituálu biřmování a tím jsou vkládání rukou, znamení kříže a mazání olejem (Urban, 2020, s. 6).

1.2 Biřmování

Název biřmování pochází z latinského slova confirmatio, což znamená utvrzují, posilují. Tento název pro biřmování, jak ho známe my, se prosadil až ve středověku především díky galikánské homilii připisované svatému Faustovi z Riez. (Tichý a Soukal, 2020, s. 90) Tvoří trojici iniciačních svátostí tedy křest, na který navazuje svátost biřmování, a to je završeno eucharistií (Spunar, 2021). Svátost biřmování by tedy měla být udílena před přijetím eucharistie (Balík, 2019, s. 425). Biskupem, který je zde jako nástupce apoštolů (Polívka, 2017, s. 31), je vylit na biřmovance Duch svatý, který je dechem Ježíše Krista (Kunetka, 2006, s. 39), jako tomu bylo na počátku dáno apoštolům v den Letnic.² Pokud nemůže být přítomen biskup, může biřmovat kněz (Kunetka, 2006, s. 44). Liturgickou reformou Druhého vatikánského koncilu³ byly obřady svátostí znovu

² „Svátek Letnic připomíná konkrétní událost, kdy deset dní po nanebevstoupení Kristově sestoupil Duch svatý na (ustrášené) apoštolů, kteří dostali sílu vyjít opět mezi lidi a neohroženě zvěstovat Kristovo poselství o Boží lásce k lidem. Letnice jsou vyvrcholením a naplněním události Velikonoc. Židé si původně o Velikonocích připomínali vyvedení vyvoleného národa z egyptského otroctví. O letnicích pak darování Desatera Mojžíšovi na hoře Sinaj. Kolem letnic se v katolické církvi uděluje dospívajícím lidem "svátost křesťanské dospělosti – Biřmování““ Citováno z: <https://www.pastorace.cz/aktuality/letnice-svatodusni-svatky>

³ „Druhý vatikánský koncil bylo shromáždění více než 2500 katolických biskupů na dosud posledním ekumenickém koncilu, které svolal papež Jan XXIII. (1958–1963) a jež zasedalo v letech 1962–1965. Cílem koncilu bylo reagovat na potřeby doby. Explicitně nedefinoval žádnou novou nauku či dogmata. Mezi nejvýraznější teologická vyjádření koncilu patří potvrzení svátostné povahy biskupského svěcení a princip papežské neomylnosti. Koncil měl výrazný vliv na proměnu liturgie v katolické církvi, která tímto koncilem

obnoveny. Tento obřad má verbální a gestuální podobu (Kunetka, 2006, s. 36). Jedná se o příležitost k významnější katechezi mládeže, která je významně důležitá pro jejich životní orientaci. Spousta věřících se po této svátosti s církví rozloučí. Kněží se ale snaží při přípravách na tuto svátost víru mladistvých ještě prohloubit. Církev předává vše, čemu věří, jde o bohatství živé tradice, přičemž život této tradice je prodlužován zkušeností iniciovaných křesťanů, ale i těmi, kteří k ní přispívají odbornými pracemi, reflexí a jejím prohlubováním. (Kunetka, 2006, s. 46) Biřmování má být primárně upevněním a posílením křesťanského života. Z rozhodnutí ČBK⁴ se mohou biřmovat mladí lidé už od 14 let. Z hlediska nauky a přijetí zodpovědnosti je středoškolský věk vhodnější a z hlediska vývojově psychologického naopak věk vyšší. (Balík, 2019, s. 425)

1.2.1 Význam svátosti biřmování

Jedná se o nedílnou součást již zmíněné triády iniciačních svátostí – rituálů. Tento organický celek tvoří křest, biřmování a eucharistie. Křest a biřmování začleňují křesťana osobním způsobem do dějin spásy a dávají mu účast na Boží přirozenosti. (Balík, 2019, s. 425)

Biřmování zdůrazňuje proměnu života vylitím Ducha svatého na biřmovance (Canales, 2020, s. 2). Jako byl dán apoštolům o Letnicích, aby křesťan vyznával Kristovo jméno (Kunetka, 2016, s. 36). Jde o obnovení, potvrzení víry po první svátosti iniciace – křtu (Canales, 2020, s.3). Tento význam biřmování se naplní při samotné mši.

Mimo tento důležitý význam přijetí Ducha svatého má svátost další duchovní rozměr. Kieran Sawyer tvrdí, že biřmování je proces, kterým člověk dospívá ke zralé křesťanské víře v rámci společenství křesťanů a jeho cílem je zralá víra (Canales, 2020, s. 4). Tento význam se naplňuje hlavně při přípravě na biřmování.

Dále se ale na význam biřmování dá nahlížet z dvou pohledů, buď jako rozšíření a nedílnou součást křtu anebo jako na „prostředek“, který má mladé lidi udržet u víry, díky přípravám, kde jí prohlubují. Tato praxe pak chápe tento přechodový rituál jako rituál

započala, a výrazný posun ve způsobu, jak se katolická církev sama chápe (viz ekleziologie).“ Citováno z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Druh%C3%BD_vatik%C3%A1nsk%C3%BD_koncil

⁴ Česká biskupská konference

křesťanské dospělosti. (Canales, 2020, s. 11) Z teologického hlediska je křesťan dospělý, pokud je plně iniciován, díky tomu může plně vstoupit do úplného vzájemného vztahu s Duchem svatým a církví. Křesťan je pak iniciací uschopněn ke slavení liturgie, svědectví víry a pomoci a službě chudým a nemocným. (Kunetka, 2016, s. 39)

Tyto všechny výše zmíněné významy jsou provázané a nelze jeden oddělit od druhého.

1.2.2 Příprava na biřmování

Důležitou a první fází přechodového rituálu je v biřmování samotná příprava. Pro přijetí svátosti biřmování je právě připravenost účastníků více než nutná. Ovšem tato příprava probíhá před, při a po slavnosti (Canales, 2020, s. 4). Tato práce se nejvíce ze všeho zabývá právě přípravnou fází před přijetím svátosti.

Při té se věřící připravují jak na přijetí této svátosti, tak i na život po ní. Hlavně má dojít k získání potřebných vědomostí, mít zkušenost s církví jako společenstvím a prohloubit důvěrné přátelství s Ježíšem. (Špačková a Šebková, 2012, s. 4)

Přípravy probíhají v centru s knězem, spolupracovníky, animátory malých skupin a hosty (Balík, 2019, s. 426). Katechezi většinou vyučuje farní duchovní nebo jáhen (Canales, 2020, s. 7). Přípravy jsou důležité nejen k přijetí biřmování, ale i k nové zkušenosti s Kristem a s církví. Ty se pak uskutečňují o víkendových a prázdninových pobytech. (Balík, 2019, s. 426) Celý tento program může trvat rok, ale stále více farností zavádí dvouletý model (Canales, 2020, s. 7). Canales ve svém článku uvádí dva modely setkávání. První model je týdenní setkávání a druhý model pak setkávání po třech dnech. (2020)

Katecheze neboli vzdělávání, učení ve víře, která je nedílnou součástí příprav na biřmování, podporuje biřmovance v tom, aby si uvědomili život ve víře. Jde o to, aby se pomohlo těmto mladým lidem žít s Duchem svatým. (Canales, 2020, s. 6)

1.2.3 Biskup jako udělovatel biřmování

Jak již bylo zmíněno biskup je řádným udělovatelem svátosti biřmování, protože přijal biskupské svěcení, kdy byl obdařen plností svátostí kněžství. Biskupové jsou nástupci apoštolů, kteří na začátku Letnic přijali Ducha svatého, aby mohli plnit své poslání. I oni předávali dary Ducha svatého vkládáním rukou, které pak byly po generace předávány. (Polívka, 2017, s. 32)

Biskupové symbolicky zastupují samotného Krista jakožto učitele a pastýře a jednají v jeho zastoupení. Dále pak je svěcení biskupů předáváno po generace z apoštolů na další biskupy. Právě proto je udělení svátosti biřmování biskupem vždy platné. Významnou roli v posuzování platnosti svátosti biřmování pak hraje diecéze nebo například kněz. (Polívka, 2017, s. 32)

V některých případech totiž biskupa zastupuje kněz. Ten musí být, ale pověřen příslušným představeným, nebo ze samého práva. Zatímco udělení svátosti biřmování biskupem je vždy považováno za platné, kněz musí splnit tyto podmínky, jinak by svěcení bylo považováno za neplatné. (Polívka, 2017, s. 32)

Biskup svátost biřmování uděluje v rámci své diecéze. Zde mu náleží veškerá duchovní a úřední moc, kterou potřebuje k udělení této svátosti. Na území jeho diecéze může udělit biřmování i těm, kteří nespádají pod jeho diecézi, pokud jim to jejich ordinář vyloženě nezakazuje. Pak by biřmování nemohlo být uděleno. (Polívka, 2017, s. 33)

Ovšem svátost biřmování může udělit i v jiné diecézi se souhlasem diecézního biskupa. To se týká biřmovanců, kteří nejsou podřízeni jeho diecézi. Pokud se jedná o věřící podřízené jeho diecézi, není souhlas biskupa jiné diecéze nutný. O udělení svátosti jiným biskupem musí být, ale informován místní ordinář a dát k němu svolení. (Polívka, 2017, s. 33-34)

1.2.4 Symboly v biřmování tedy znaky Ducha svatého

V předchozích kapitolách jsem psala o symbolech a byl vysvětlen jejich význam a důležitost. V této zmiňuji symboly Ducha svatého v Písmu svatém a přibližuji jejich význam.

Voda – Ve starých i nových obřadech se setkáváme s ponořením do vody (Sokol, 2016, s. 39). „*Voda očiřtuje, dává život, umožňuje růst, tedy symbolicky dává nový život ve křtu.*“ Voda je pak důležitým prvkem, protože je předpokladem jak pro vznik života, tak pro život božský. (Špačková a Šebková, 2012, s. 2). Symbolicky Duch svatý i voda jsou důležití pro život.

Vitr – „*duch – dech, přináší čerstvý vzduch, pohání mlýny, unáší semínka rostlin, aby se mohla zakořenit a vzklíčit. Dává kyslík nutný k životu.*“ (Špačková a Šebková, 2012, s. 2). Duch svatý uvádí náš život do pohybu. Duch svatý je symbolickým dechem Ježíše Krista. (Kunetka, 2006, s. 39) Tak jako je důležitý dech k životu, protože z něj potřebujeme kyslík, tak i Duch svatý je potřeba pro křesťanský život, aby byl úplný a kvalitní (Špačková a Šebková, 2012, s. 2).

Oheň – „*očiřtuje a přetváří, hřeje a dává světlo, spaluje, dává světlo na cestu životem.*“ (Špačková a Šebková, 2012, s. 2). Tedy učí nás, co je dobré a co ne, rozehrívá lidská srdce a vlévá do nich lásku (Špačková a Šebková, 2012, s. 2). Mimo jiné je tedy oheň symbolem lásky a ta je všeprostupujícím motivem celého křesťanství (o pojetí lásky více viz kapitola Společenství v DCŽM). Oheň se podobá samotnému životu, až dohoří, tak zhasne (Sokol, 2016, s. 40).

Holubice – bílá barva symbolizuje čistotu. Krásná jako symbol touhy, nositelka míru, pokoje, naděje a ctností (Konzbul, 2020, s.12). „*V Bibli po skončení potopy přinesla holubice větévku a čerstvý olivový lístek.*“ (Špačková a Šebková, 2012, s. 2). Přinesla naději a dary nutné pro život. Jde o to, aby v nás duch svatý stále pobýval. (Špačková a Šebková, 2012, s. 2) Zde lze vidět symboliku s dary Ducha svatého.

Pomazání a olej – „*symbol požehnání, zasvěcení a radosti. Duch svatý stejně jako olej proniká do těla, proniká do našeho života a dává mu krásu a sílu. Pomazání vtiskuje*

nesmyvatelné, nezrušitelné znamení.“ (Špačková a Šebková, 2012, s. 2-3) V dalších kapitolách bude ještě více pojednáno o jejich důležitosti.

Oblak a světlo – tyto dva symboly jsou při projevech Ducha svatého velice důležité. V Bibli se tyto příklady objevují hned několikrát. Oblak umožňuje komunikaci mezi zemí a nebem, duch umožňuje komunikaci – skrze modlitby. (Špačková a Šebková, 2012, s. 3)

Pečeť – „*Bůh vtiskne pečeť, tedy Ducha svatého do srdce. Je to znamení, které je nám dáno při křtu, biřmování a kněžství – svátosti, které jsou nám uděleny jednou v životě. Úzce souvisí s pomazáním.*“ (Špačková a Šebková, 2012, s. 3)

Ruka – „*vkládání rukou je symbolem posvěcení, Bůh se zmocňuje člověka, který je naplněn Duchem svatým.*“ (Špačková a Šebková, 2012, s. 3) Důležité je již zmíněné vkládání rukou. Již v Novém zákoně je zmínka o tom, jak Ježíš pokládal ruce na nemocné, aby je uzdravil, nebo kvůli požehnání. Apoštolové skrze toto gesto, předávali Ducha svatého. (Tichý a Soukal, 2020, s. 198)

1.2.5 Biřmovací jméno a kmotr

Během těchto příprav si mimo jiné biřmovanec volí i své nové biřmovací jméno a vybírá svého kmotra.

Zvolení biřmovacího jména má následující význam. Jde o to následovat nějakého světce. Při volení tohoto jména by si měl pokládat otázky: „*Čím mě světec oslovuje? Co se mi na něm líbí? V čem bych ho měl následovat?*“ (Špačková a Šebková, 2012, s. 4) Tedy jinými slovy jde o to poznat život světců a s nějakým se nechat inspirovat.

Také si vybírá kmotra, který je mu oporou v životě, osobním příkladem a plní závazný úkol. Kmotr pak musí být katolický křesťan, biřmovaný a věřící. Často to pak bývá křestní kmotr, pokud se pro to rozhodne. (Špačková a Šebková, 2012, s. 4)

1.2.6 Historie biřmování

Během raného křesťanského starověku, tedy od 1. do 3. století, slyšíme pouze o dvou svátostech, a to křtu a eucharistii. Prvky biřmování byly přítomny ve křtu a eucharistie následovala hned po křtu. Křtu předcházela dlouhá příprava na přijetí víry, mluvíme zde o katechumenátu. (Tichý a Soukal, 2020, s. 67-78)

Později se začala zkracovat doba katechumenátu a sniřovat věk pro křtění. „*V Liber Sacerdotalis, který Albert de Castello sestavil a v roce 1523 vydal v Benátkách a který papeř Lev X. doporučil k všeobecnému používání, byla celá iniciace dospělého vystavěna jako jeden jediný souvislý obřad, nezávislý na liturgické době, v němř ovšem chybělo jak biřmování, tak přijetí eucharistie.*“ (Tichý a Soukal, 2020, s. 86)

Kvůli vysoké úmrtnosti dětí ve středověku se začalo křtít co nejdřívě, většinou co nejkratří dobu po narození. Dalřím faktorem, proč bylo možné toto prosadit, bylo rozvinutí ministeriality. Biskup takto mohl svěřovat samotný křest kněžím a jáhnům. V 5. století díky tomu dochází k oddělení biřmování a křtu. (Tichý a Soukal, 2020, s. 86) Za otce myřlenky biřmování je považován Faustus z Riez, jako první popisuje účinky biřmování jako motiv posily a výzbroje, kdy svátostí křtu je člověk uveden mezi bojovníky a přijetí biřmování mu dává výzbroj. Tvrdí, že biřmování posiluje udělení svátosti křtu. (Kunetka, 2016, s. 36) Na rozdíl od křtu, který je přijímán pasivně, se u biřmování klade důraz na aktivní účast (Canales, 2020, s. 5). Posunul také důraz ze starověkého vkládání rukou na označení křiřmem. Poslední důležitou věcí, kterou je důležité zmínit u středověkého vývoje biřmování, je, že se eucharistie oddělila od biřmování. (Tichý a Soukal, 2020, s. 90)

Zatímco v prvním tisíciletí probíhala iniciace u dospělých a vedle nich také děti, od 13. století církev sice děti křtí, ale iniciuje až dospělé (Tichý a Soukal, 2020, s. 88).

Od novověku se také začala postupně posouvat hranice udělování biřmování od sedmého roku dál (Kunetka, 2016, s. 38). Od roku 1910 byla hranice pro přijetí biřmování sniřena na 7 let, kdy vyšel dekret *Quam singulari*, který stanovil náležitosti věku a přípravy. S papeřem Piem X., díky jehoř podnětu vyšel dekret *Quam singulari*, je spojována obnova liturgie ve 20. století. V roce 1973 vyšla část pontifikátu o biřmování.

(Tichý a Soukal, 2020, s. 95-96) Od roku 1983 se určila hranice na 7 let. Šlo o věk, kdy biřmovanec dosáhl svobody rozhodování. V praxi je to u dospívajících 13-17 let. Ovšem existují i výjimky. (Canales, 2020, s. 4) Nejčastěji je dnes věk biřmovanců 14 let, a to kvůli ukončení povinné školní docházky (Kunetka, 2016, s. 39).

Zatímco dříve šlo o nedílnou součást křtu, dnes jde o samostatnou svátost, která upevňuje křest. V posledních několika desetiletích došlo k obratu v chápání biřmování dospívajících. Tento obrat spočívá v tom, že se při katechezi snaží dospívající učit, jak Bůh působí i v běžném životě mladých lidí a vztahují se k reálným životním zkušenostem. (Canales, 2020, s. 6) Druhý vatikánský koncil říká, že liturgie se musí proměňovat, protože obsahuje nejen božskou složku, ale i lidskou (Tichý a Soukal, 2020, s. 97).

1.2.7 Průběh mše

„Základní podoba biřmování je na přání Druhého vatikánského koncilu ve mši, aby vynikla jednota všech iniciačních svátostí.“ (Tichý a Soukal, 2020, s. 191)

Biřmování se podobně jako křest uděluje při bohoslužbě velikonoční vigilie (Tichý a Soukal, 2020, s. 190). Na začátku jsou úvodní obřady (Špačková a Šebková, 2012, s. 5).

Následuje Bohoslužba slova, která je důležitá, protože skrze ni působí na biřmovance Duch svatý, který v této mši hraje pro věřící velkou roli. Již skrze naslouchání Božímu slovu proudí na biřmovance Duch svatý. Po evangeliu se představí biřmovanci. Každý biřmovanec má být zavolán jménem, aby se podtrhl osobní charakter této události. (Tichý a Soukal, 2020, s. 191)

Ti jsou přizváni do presbytáře, čímž vyjádří přijetí víry a příslušnost ke společenství. To se dělá, aby se podpořil osobní niterní charakter svátosti. (Tichý a Soukal, 2020, s. 192)

Následuje homilie biskupa, kde názorně vysvětlí, co bylo přečteno, a vede všechny k hlubšímu pochopení svátosti biřmování. Na rozdíl od ostatních bohoslužeb se při homilii biskup obrací přímo k biřmovancům. Tato bohoslužba slova připomíná událost

Letnic, kdy byl seslán Duch svatý apoštolům a skrze ně je Duch svatý předáván dál. V této homilii má být spatřena spojitost mezi apoštolů a biskupy a také mezi Letnicemi a svátostí biřmování. Zároveň homilie vysvětluje projevy této svátosti, a tím je přijetí duchovní pečete, plnější účast na životě církve, poslání ke hlásání Kristovy smrti a vzkříšení. (Tichý a Soukal, 2020, s. 192)

Obnovuje se křestní vyznání, což znamená, že souhlasí s přijetím, obnovením víry, kterou přijali při křtu. Je to dalším prvkem podtrnutí jednoty iniciačních svátostí. Pokud byli věřící pokřtěni jako malé děti, přijímají svátostí biřmování víru za svou. Zříkání se zlého a obnova víry v rámci samostatně uděleného biřmování je novinkou od 20. století, která byla zavedena do liturgie po Druhém vatikánském koncilu. Jde o posílení, prohloubení víry. (Tichý a Soukal, 2020, s. 195)

Následuje vkládání rukou – biskup vztahuje ruce a modlí se, přivolává Ducha svatého. Skrze přikládání rukou proudí do lidí Duch svatý. Vzkládání rukou je navíc v křesťanství důležitým gestem. Dříve to bylo hlavně gesto usmíření a přijetí do společenství, dnes jde o včlenění se do nejstarší tradice předávání Ducha svatého, které jako první uvádí do přímé souvislosti již Tertulián. Dříve se ruce vzkládaly nad každého biřmovance zvlášť, dnes biskup vzkládá ruce nad všechny biřmovance, aby se ušetřil čas, a doprovází to modlitbou. (Tichý a Soukal, 2020, s. 199-209)

Následuje pomazání křížem, které bylo požehnáno patriarchou nebo biskupem (Kunetka, 2016, s. 33). Biřmovanci předstoupí před biskupa a ten, kdo biřmovance přivedl, anebo samotný biřmovanec řekne biskupovi své jméno. Biskup namočí prst do křížma, udělá křížek na čele biřmovance, řekne přijmi pečeť daru Ducha svatého a biřmovanec řekne Amen. Jde o druhé pomazání olejem a nyní označení pečeti. Tím je symbolicky stvrzeno, že díky této Boží pečeti byl biřmovancům do srdce vložen Duch svatý. Toto pomazání bylo zakončeno v historii políčkem, který měl symbolizovat, že biřmovanec by byl ochotný podstoupit pro Ježíše Krista i utrpení, ale ve 20. století byl zrušen a nahrazen liturgickou reformou pouhým pozdravením pokoje. Potom, co biřmovanec přijal biřmování, následují přimluy za biřmovance, které mohou pronášet sami biřmovanci nebo kmotři. Nejdříve se modlí za konkrétní lidi a pak za celou církev. (Tichý a Soukal, 2020, s. 212-227) Poté následuje eucharistická bohoslužba, kde mohou být přinášeny dary (růže,

lupa, rozžhavená svíce, meč, Písmo svaté, růženec, štít a chleba a víno) a je zakončena závěrečným požehnáním. (Špačková, Šebková, 2012, s. 5)

Zatímco křest a biřmování jsou propojeny tím, že biřmování má obnovit křesťanské vyznání, biřmování a eucharistie jsou spojeny tím, že přijímají Krista. V eucharistii se symbolicky přijímá tělo Kristovo. (Tichý a Soukal, 2020, s. 228)

2 METODOLOGIE

2.1 Výzkumné otázky

Na základě četby odborné literatury, kurzů na vysoké škole a pomoci kolegů jsem si začala klást otázky. Nejprve jsem se tázala, jak křesťanství ovlivňuje morální hodnoty dospívajících. Bohužel se mi nedařilo specifikovat konkrétní otázky a najít správnou metodu k řešení této otázky. Po konzultaci s učitelem jsem se zaměřila na jeden konkrétní rituál, který s posilováním hodnot úzce souvisí, tedy biřmováním. (viz kapitola Samotný výzkum a Situovanost výzkumníka)

Výzkumná otázka:

„Jak této iniciační slavnosti rozumí a reflektují ji sami biřmovanci?“

Doplňující otázky:

„Jak tato iniciační slavnost je přechodovým rituálem?“

„Jak reflektují tuto událost biřmovanci, kteří se na ni teprve připravují a ti, kteří už biřmování přijali?“

„Co při této slavnosti biřmovanci považují za nejdůležitější?“

2.2 Výzkumná strategie

V mé práci mě především zajímá, jak přechodový rituál sami aktéři vnímají, jak jednají, jak se o této skutečnosti vyjadřují. Zjišťuji tedy, co aktéři pro tento rituál dělají, jak jednají a jak tomu sami rozumějí. V neposlední řadě se to snažím interpretovat. To je typické pro kvalitativní výzkum, který jsem také zvolila jako výzkumnou strategii. (Novotná, Špaček, Šťovíčková Jantulová, 2019)

Ve své práci používám k získávání dat polostrukturované rozhovory, které jsem vedla s komunikačními partnery, a v neposlední řadě pozorování, které je spolu

s polostrukturovanými rozhovory typické pro kvalitativní výzkum (Strauss a Corbinová, 1999, s. 12). Výzkum jsem prováděla v konkrétním diecézním centru života mládeže na severu Čech. Pro tento typ výzkumu je typické, že se určí výzkumné téma a stanoví výzkumné otázky. Nevznáší tedy hypotézy, jako tomu je u kvantitativního výzkumu. Volba kvalitativního výzkumu mi také umožňuje výpověďmi biřmovanců odpovídat na stanovené otázky. (Hendl, 2005)

2.3 Technika sběru dat

Jak jsem již zmiňovala, pro výzkumnou strategii, tedy výzkumný design, jsem zvolila polostrukturované rozhovory a zúčastněné pozorování. V tomto výzkumném designu jde o zachycení zkušenosti komunikačních partnerů s nějakým fenoménem, tedy jde především o to, jak daný fenomén reflektují. (Novotná, Špaček, Šťovíčková Jantulová, 2019, s. 276)

S komunikačními partnery jsem vedla dlouhé otevřené a rovnocenné rozhovory, proto jsem se rozhodla použít toto označení. (Novotná, Špaček, Šťovíčková Jantulová, 2019, s. 312)

Bylo pro mě důležité zjistit, jak biřmování může být přechodovým rituálem a hlavně, jak o tomto rituálu smýšlejí aktéři. Rozhovory jsem vedla s komunikačními partnery na přípravných víkendech na tuto slavnost. Rozhovory jsem zaznamenávala na diktafon v mobilním zařízení kvůli plynulosti rozhovoru a později je přepsala do textové podoby. Komunikační partnery jsem požádala o svolení zaznamenání rozhovorů na diktafon. S většinou komunikačních partnerů jsem vedla rozhovory stranou v klidnějším prostředí, ale s některými i ve skupinkách. Vždy jsem brala ohled na to, co vnímají jako nejlepší volbu. Své vlastní poznatky z vlastní účasti jsem zaznamenávala v podobě vlastních poznámek na papír.

Kvalitativní výzkum se zaměřuje na sociální realitu a jak ji sami aktéři rozumějí (Novotná, Špaček, Šťovíčková Jantulová, 2019, s. 259). To přesně ve své práci praktikuji, zajímá mě, jaký význam přikládají účastníci této svátosti a jak ji rozumí.

Rozhovory probíhaly formou dialogu. Kvůli vytvoření bezpečného a důvěrného prostředí jsem chtěla zajistit, co nejpříjemnější formu dotazování. Mnohdy jsme vedli dlouhé rozhovory, které se ubíraly i jiným směrem. Proto byly otázky kladeny různě podle vývoje rozhovoru, otevřenosti účastníka a vhodnosti.

Rozhovory začínaly vždy skoro stejně, nějakým základním představením, pro navázání lepší a důvěrné atmosféry pro rozhovor. Dále mě pak u komunikačních partnerů, kteří se teprve připravují na biřmování a se kterými mám také nejvíc rozhovorů, zajímalo, co sledávají na přípravě nejdůležitějším.

Další okruh otázek jsem věnovala návštěvám Diecézního centra života mládeže. Tento okruh byl důležitý, protože se můj výzkum odehrává v Diecézním centru života mládeže a jsou pro něj setkávání mládeže typická a pro přípravu a víru společenství důležitá (viz kapitola Diecézní centrum života mládeže). S tím i souvisí důležité téma společenství. Zajímalo mě, jak život ve společenství vnímají, jakou úlohu pro něj v životě má a celkový význam, který mu přisuzují.

Celkově mě zajímalo, jak příprava probíhá, jak se na samotnou událost těší, jejich smýšlení o přípravě a události a cíle do budoucna a v neposlední řadě mě zajímalo, jak vnímají toto společenství.

2.4 Výběr vzorku

Strategií výběrů vzorku je účelový výběr, který je typický pro sběr dat pomocí rozhovorů, táže se po reflexi aktérů (Novotná, Špaček, Šťovíčková Jantulová, 2019, s. 293-294). Ve své práci totiž sleduji, jak aktéři vnímají daný rituál biřmování v IDCŽM⁵. Toto poznání naleznou u konkrétních lidí v celkem omezeném okruhu lidí.

Jako vzorek pro svojí práci jsem zvolila komunikační partnery, protože se zajímám o reflexi tohoto rituálu. Nedílnou součástí tohoto přechodového rituálu je, jak už bylo zmíněno, příprava na samotnou slavnost. Rozhodla jsem se tedy rozhovory vést s

⁵ IDCŽM – jedná se o interdiecézní centrum života mládeže. Konkrétně o IDCŽM Křižovatka v Příchovicích. Zároveň je Křižovatka jediným interdiecézním centrem. V textu občas používám IDCŽM a DCŽM. Kde zmiňuji pouze DCŽM stavím text na informacích, které jsou všem DCŽM stejné a poté do nich zasazuji specifika Křižovatky.

lidmi, kteří přípravu nyní podstupují. Při utváření teoretických znalostí jsem sice věděla, že tato část je důležitá, ale až při samotných rozhovorech jsem pochopila, jak moc. Komunikační partnery jsem dopředu neznala. S navázáním kontaktů s biřmovanci mi pomáhal i samotný kněz, který byl také dotazován, a v neposlední řadě další komunikační partneři. Navazování kontaktů se tedy utvářelo postupně a na místě.

Věděla jsem, že chci vést rozhovory s komunikačními partnery z diecézního centra života mládeže, kde jsem rok před tím započala svůj výzkum během Velikonoc. (viz kapitola Situovanost výzkumníka a Samotný výzkum) Věděla jsem také, že chci vést rozhovory s někým, kdo biřmování již přijal, a také s komunikačními partnery, kteří se na biřmování připravují. Výběr komunikačních partnerů jsem nechala až na samotný pobyt s tím, jak se bude vyvíjet situace a jak tomu bude kdo nakloněný. Bylo pro mě důležité, aby vše proběhlo přirozeně. Předem jsem věděla jen o rozhovoru s knězem.

Pro rozhovory jsem zvolila převážně biřmovance, kteří se na biřmování připravují a v menší míře komunikační partnery, kteří už biřmování přijali.

2.5 Komunikační partneři

P. Jiří Smolek – kněz v IDCŽM, 41 let. Vyrostl ve věřící rodině v Litoměřicích. Navštěvoval náboženskou výchovu a společenství lidí, se kterými se připravoval na biřmování. Biřmován byl ve 14 letech v Litoměřicích. Účastnil se táborů v Ústí nad Labem. Po gymnáziu šel na Pedagogickou fakultu v Olomouci. Účastnil se různých seminářů, působil ve farnosti v Ústí nad Labem jako jáhen, poté na rok odešel do kláštera do Nového Dvora a poté se vrátil do Ústí nad Labem, kde byl vysvěcen na kněze, a působil zde jako kaplan pro mládež. Od srpna roku 2018 je stálým knězem centra Křižovatky v Příchovicích.

*Aneta*⁶ – věk 15 let, příprava na biřmování byla započata ve 14 letech a biřmování proběhne v 16 letech. Účastní se příprav jenom v centru mládeže. Centrum navštěvuje už 4 roky. Do tohoto centra začala jezdit kvůli svým rodičům, protože centrum také

⁶ Všechna jména jsou vymyšlená kvůli anonymizaci osob. Pouze P. Jiří Smolek s uvedením svého jména souhlasil.

navštěvovali. Příprava na biřmování je pro ni další možnost, jak navštěvovat toto společenství.

Kateřina – věk 15 let, příprava na biřmování započala ve 14 letech a biřmování proběhne v 16 letech. Jediná příprava na biřmování probíhá v centru mládeže. Centrum navštěvuje už od narození. Její rodiče centrum navštěvovali a navštěvují a začali ji sem brát. Dále sem jezdí i kvůli kamarádům.

Jan – věk 15 let, příprava na biřmování započala ve 14 letech a biřmování proběhne v 16 letech. Příprava probíhá formou konzultací s knězem Jiřím Smolkem a v rámci individuálního studia. Jedná se o jeho farnost, takže ji navštěvuje i mimo přípravy. Centrum navštěvovali i jeho rodiče.

Milan – věk 17 let, příprava na biřmování započala v 16 letech a biřmování proběhne v 18 letech. Příprava probíhá pouze tady. Farnost navštěvuje teprve pouze od začátku příprav, ale za to každé dva týdny. Jeho rodiče farnost nenavštěvovali.

Denisa – věk 27 let, biřmování přijala v 17 letech ve farnosti v Čelákovících. Příprava probíhala v Kobylisích. Pochází z věřící rodiny. Byla členkou stálého týmu v Příchovicích v letech 2013 a 2015.

2.6 Analýza sběru dat

Data jsem získala na základě polostrukturovaných rozhovorů, které jsem nahrávala na diktafon. Tato data jsem doplňovala o vlastní poznámky z terénu a o další písemné prameny. Tyto rozhovory a osobní poznámky jsem si později přepsala do textové podoby.

2.7 Prostředí výzkumu

Původně jsem svoji práci chtěla zaměřit na utváření morálních hodnot u mládeže. Toto téma pro mě ale bylo těžko uchopitelné a neproveditelné. Po konzultaci s ostatními antropology jsem se rozhodla svoji práci zaměřit na práci o přechodovém rituálu biřmování. Při přípravě na biřmování se probírá katecheze. Jde o upevňování se ve víře a

mimo jiné prohloubení morálních hodnot, které využijí i v běžném životě spolu s vírou. Prostředí jsem vybrala po konzultaci s vedoucím bakalářské práce v jednom diecézním centru života mládeže na severu Čech. Já sama pocházím ze severu Čech, takže pro mě místo bylo dostupné a blízké. Zároveň toto místo dalo základ dalším DCŽM a DCM. Poté jsem navázala kontakt s tamějším knězem, který mi se vším vycházel vstříc. Poprvé jsem toto místo navštívila před rokem při příležitosti Velikonoc, a poté s nimi strávila pár večerů a poznávala je. Další spolupráci jsem navázala přibližně po roce při příležitosti příprav na biřmování. Celá komunita mě velice ochotně přijímala a byla mi k dispozici při přípravných víkendech na biřmování.

2.8 Etické otázky

Na pobyty jsem osobně dojížděla, P. Jiří Smolek mě představil a „vedl“ společenství. Společenství tedy bylo seznámeno s tím, že zde provádím výzkum. Prostředí výzkumu jsem se rozhodla neanonymizovat naopak komunikační partnery ano. O anonymizaci jsem dlouho uvažovala, ale kvůli velice osobní povaze získaných dat, jsem se nakonec rozhodla komunikační partnery anonymizovat, abych je tím nijak nepoškodila a toto prostředí mohlo zůstat jejich bezpečným místem. Pro tento výzkum jsem tedy pozměnila jména vybraných účastníků, jejichž části rozhovorů jsem uvedla v této práci. Jedině kněz, P. Jiří Smolek, který s tím souhlasil, je uveden jménem. Všechny jsem seznámila se svojí prací a situovaností. Upozornila jsem je, že nemusí odpovídat na nic, na co nechtějí, a že mohou kdykoliv požádat o vyškrtnutí jakékoliv informace, kdyby jim to bylo, jakkoliv nepříjemné. Všechny jsem se zeptala, jestli mohou rozhovor nahrávat s tím, že nahrávky nebudou nikde zveřejněny. Upozornila jsem je, že jejich výpovědi použiji jen v rámci této bakalářské práce pro tyto účely. Z těchto reflexí jsem čerpala hlavně důležitá data, která pomohou zodpovědět mé otázky pro tento výzkum.

3 EMPIRICKÁ ČÁST

Hlavním tématem této práce je, jak reflektují a rozumí věřící svátosti biřmování. Během svého výzkumu jsem se komunikačních partnerů ptala, jak vnímají tuto slavnost, co na ní vnímají jako nejdůležitější a jaký přínos v jejich běžném i duchovním životě má. Cílem této práce je objasnit a přiblížit význam tohoto rituálu pro samotné věřící. Zároveň se snažím zohledňovat další důležité oblasti, jako je například společenství, ve kterém příprava a biřmování probíhá. Snažím se na tento výzkumný problém nahlížet z holistické perspektivy.

3.1 Výzkum

Poprvé jsem centrum navštívila během Velikonoc roku 2021. Nejprve jsem samotné bádání chtěla započít kontaktováním kněze Jiřího Smolka, se kterým jsem chtěla udělat rozhovor. Pečlivě jsem si připravila otázky, které bych s ním pomocí online hovoru probrala. Online rozhovor jsem chtěla dělat kvůli pandemické situaci, která nebyla přívětivá k osobním setkáváním. Vzhledem k mým původním záměrům práce mě zajímalo, co pro kněze představuje víra, co samotný Bůh, jestli se vnímá jako morální autorita, která může ovlivňovat morální hodnoty mládeže a podobně.

Po další korespondenci a konzultaci s mým vedoucím práce jsme se dohodli na mé osobní návštěvě v Příchovicích během Velikonoc. Návštěva proběhla za dodržení všech epidemiologických opatření. Před příjezdem jsem si vypsala několik svých poznámek na papíry a vezla je s sebou. Protože byly v té době uzavřené okresy a přesun mezi nimi byl velice omezený, pamatuji si, jak jsem s sebou vezla z Prahy do Libereckého kraje i několik čestných prohlášení. V Příchovicích jsem se účastnila mší v kostele a sledovala průběh této, pro křesťany významné, události. Pamatuji si, že při příjezdu jsem měla problém se adaptovat na nové prostředí. Moc jsem nevěděla, co dělat, jak se chovat, jestli se aktivně účastnit. Účastnila jsem se tedy mší, rozdávaly se zde texty k modlitbám,

aby se mohli zapojit všichni. Já sama jsem se těchto částí bohoslužby nakonec neúčastnila. Z mé pozice nevěřící antropoložky mi to nepřišlo úplně vhodné, protože by to z mé strany nebylo pravdivé a dost možná ani dobře proveditelné. Během těchto bohoslužeb jsem poznávala lidi z centra mládeže a pan farář mě pozval na soukromá setkání s nimi. Poté jsem vedla několik rozhovorů při těchto večerních setkáváních s „týmáky“⁷ a knězi. Tehdy tam byl ještě hostující kněz. Vedli jsme spolu několikahodinové rozhovory o víře, společenství a podobně. Pamatuji si, jak jednou naše večerní rozhovory trvaly až do 3 hodin ráno, můj vedoucí práce mě vezl z fary na Smržovku a stěží jsme minuli policejní hlídku.⁸ Se společenstvím jsem tak navázala, troufám si říct, dobré vztahy. Během těchto návštěv mi byl oporou vedoucí práce. Poté jsem upřesňovala na základě těchto poznatků a dalších faktorů můj cíl bádání.

Kvůli situaci ztížené pandemií jsme se s knězem Jiřím Smolkem dohodli na dalším setkávání o rok později (2022), když se situace více rozvolnila. Tato setkávání proběhla během víkendových příprav na biřmování. Účastnila jsem se, opět pasivně, programů v rámci příprav na biřmování, ať už besed, katechezí nebo dalších mší, tak i doprovodných programů. Během toho jsem navázala další kontakty a vedla rozhovory s komunikačními partnery, tentokrát už více zaměřené na svátost biřmování. Během pozorování v roce 2022 jsem navázala nové kontakty a více do tohoto společenství pronikla.

Návštěvy v roce 2021 mi připravily „úrodnou půdu“ a přátelské otevřené prostředí pro výzkum v roce 2022. I když jsem nakonec téma změnila, vnímám to jako velice přínosnou zkušenost, která napomohla hladkému průběhu výzkumu v roce 2022.

3.2 Situovanost výzkumníka

Jsem studentkou Fakulty humanitních studií. Bakalářskou práci jsem díky kurzům na vysoké škole a četbou odborných textů chtěla psát o tom, jak se u mladých lidí vytváří morální hodnoty v kontextu křesťanství. Dále jsem v rámci diplomového semináře načítala různé texty, narážela na teologická pojednání morálky, na práce o náboženství

⁷ Stálý tým mladých dobrovolníků tzv. „týmáci“

⁸ Při pandemii byly v té době uzavřené okresy a pohyb mezi nimi byl omezený. Obzvláště v nočních hodinách byly po celém státě různě rozmístěné hlídky, které kontrolovaly pohyb mezi okresy.

v obecných antropologických formulacích. Ovšem tento výzkumný problém byl velice široký a pro bakalářskou práci nakonec neuchopitelný. Přednostně mě zajímalo, jak výchova v náboženské rodině nebo celkově křesťanství napomáhá formulování morálních hodnot, které pak ovlivňují jednání a prožívání jedince. Ovšem zde se nabízelo srovnání, jak je to s jedinci, kteří nepocházejí z náboženské rodiny a k víře se dostali díky jiným životním okolnostem. U nich mě zajímalo, z jakých důvodů začali věřit, jak si Boha vzali za svého a jak posléze přijetí víry začalo ovlivňovat jejich život, jestli se radikálně změnil, či nikoliv. Toto téma bylo zajímavé, ale možná lépe uchopitelné pro diplomové práce.

Výzkum jsem se po dlouhých konzultacích s vedoucím práce rozhodla vést v Interdiecézním centru života mládeže na severu Čech v Příchovicích. Při první návštěvě o Velikonocích jsem po mších, kterých jsem se účastnila a vedla zúčastněné pozorování, byla pozvána mezi hlavní jádro tohoto společenství. Tím myslím kněze, „týmáky“ a hostujícího kněze. Se všemi jsem vedla rozhovory o jejich víře, jak se k ní dostali, jaký k ní mají vztah, co jim život ve víře a tomto společenství dává a jak jim ovlivňuje život. Tyto diskuse jsme spolu vedli dlouhé hodiny. Výpovědi byly opravdu různorodé. Každý měl jiný osud, někteří lidé vyrůstali v katolické rodině a ve víře vychovávaní byli, jiné ovlivnily životní události, díky kterým přijali Boha za svého. Bylo mi jasné, že tímto směrem svoji práci nemohu zvládnout dopsat, jak z kapacitních, tak časových důvodů. Bylo to zajímavým tématem, ale pro bakalářskou práci velkým soustem, na které jsem si netroufala.

Požádala jsem tedy antropoložku Barboru Spálovou o konzultaci, protože se zabývá mimo jiné antropologií křesťanství a jeden svůj výzkum vedla na severu Čech. Po konzultaci s ní jsem se nakonec rozhodla svoji práci psát o biřmování jako přechodovém rituálu, protože v rámci příprav na biřmování je důležitou součástí katecheze v křesťanských otázkách, ale i příprava na „běžný život“, což s původním záměrem, kde mě zajímaly morální hodnoty úzce souvisí.

Při trávení několika dnů během Velikonoc v Příchovicích jsem navázala hodnotné vztahy s těmito lidmi. Dovoluji si říct, že jsem do společenství byla hned přijata. Kněz Jiří Smolek mi byl velice nápomocný. Dokonce mi věnoval několik knih, které by mě mohly zajímat, a na vše mi ochotně odpovídal. Zároveň mě pozval na další setkání a jsem u nich vždy vítaná.

Je tedy důležité zohlednit, že před samotným výzkumem tohoto konkrétního tématu, jsem centrum navštívila, trávila zde několik dní a navázala kontakty, které mi pak napomohly ve výzkumu na toto dané téma.

Myslím si, že je určitě důležité říct, že nejsem katolička. Výhodou tedy může být, že má příprava vyžadovala více práce a nestalo se, že bych ji podcenila v dobré víře, že už vše znám. Zároveň si uvědomuji, že mé proniknutí do tohoto světa nemůže být tak silné, jako u někoho, kdo je praktikujícím věřícím. Tohoto případného problému byla vědoma a snažila jsem se ho zohlednit. V terénu jsem vystupovala jako studentka bakalářského studia a všechny jsem informovala o své práci i svém náboženském vyznání v rámci rozhovorů, které jsem s lidmi vedla. I přesto, že nejsem členkou tohoto uskupení a nejsem katolička, mě velice mile přijali a byli ochotni se mnou o víře a svých zkušenostech mluvit.

Během dalších pobytů v Příchovicích se mi postupně formulovaly další otázky. To i ohledně toho, jak důležité je společenství pro tento rituál a jaké přínosy pro věřící má. Zároveň mě zajímalo, jak o něm samotní birmovanci smýšlejí a jak dále ovlivňuje jejich život, nebo jak si myslí, že ho dále ovlivňovat bude.

Samotné psaní bakalářské práce pro mě bylo celkově velice náročné z časových a osobních důvodů a myslím, že je to důležité zdůraznit. Snažila jsem se přiblížit tuto svátost lidem, kteří nejsou věřící. Stávalo se mi, že hodně lidí v mém okolí, kteří byli ateisti, neměli vůbec ponětí, o čem píšu a co to birmování je. O této svátosti věděli jen moji věřící přátelé, kteří jsou zároveň mí blízcí přátelé. Ti mě také zároveň inspirovali k tomu, abych začala práci v této oblasti psát. Snažila jsem se zároveň reflektovat tuto svátost z antropologického hlediska. Náročné bylo také napasovat emociální výpovědi, zkušenosti a názory do „obecných definic“.

3.3 Setkávání mládeže

Bádání pro tento výzkum se uskutečnilo v Interdiecezním centru života mládeže Křižovatka. „Centrum je otevřené pro mladé lidi, kteří chtějí navštěvovat společenství svých vrstevníků a sdílejí základní lidské a křesťanské hodnoty. Centrum má stálý tým dobrovolníků, kteří se nazývají „týmáci“ a svého kněze. Dále nabízí výchovně vzdělávací

programy – Kurz A, jedná se o animátorský kurz⁹, Kurz B¹⁰, jedná se o přípravu na biřmování, svátost křesťanské dospělosti a další prázdninové akce. (Smolek a tým, 2022)

3.4 Historie IDCŽM Křižovatky

Nástupem komunistického režimu v roce 1948 se rozpoutalo mnoho událostí jako věznění kněží, zrušení veškerých církevních škol a katolických organizací, které se věnovaly práci s mládeží. Katolíků bylo zakázáno vykonávat učitelské poslání. Za tohoto režimu byla téměř potlačena veškerá výuka náboženství. V 70. a 80. letech se znovu tajně začaly scházet nějaké řády a tajně organizovaly systematickou výuku náboženství. (Balík, 2011, s. 135-137)

V 70. letech sem byl poslán mladý kněz Miroslav Šimáček státní bezpečností. Po svém působení v Chomutově byl před Velikonocemi v roce 1979 přeložen na faru do Příchovic v Jizerských horách, tato farnost byla soustředěna pod litoměřickou diecézí. V té době byl na faře úplně sám, postupně začal navštěvovat lidi ve vesnici a po svatbě jeho bratra v kostele, začalo na faru docházet více mladých lidí. (Balík, 2011, s. 141-144)

O dva roky později sem začali pravidelně jezdit mladí lidé, trávili zde víkendy, svátky, letní a zimní prázdniny. Počet přibývajících mladých rostl, protože toto místo bylo v té době ojedinělým, kde se mohli v takto hojném počtu setkávat. (Balík, 2011, s. 144-145)

Společně začali utvářet i denní programy. Stolovali spolu a posilovali komunikaci a vzájemné vztahy. Společně se začalo vařit, aby se lidé pravidelně scházeli u jídla. Zároveň se začala praktikovat společná modlitba a mše svatá. S přípravou na ni pomáhali mladí lidé. Celý den zahajovalo slovo na den, kdy se vybrala věta z Bible, zkušenější k ní

⁹ „Animátoři, neboli animátorský kurz litoměřické diecéze připravuje mladé na práci s mládeží. Cílem těchto setkání je vzdělávání v oboru výchovy, psychologie, pedagogiky a formaci k univerzálním mravním hodnotám. Kurz je pořádán ve spolupráci s diecézním centrem mládeže v Litoměřicích. Tento kurz je dvouletý a v roce 2020 ho úspěšně dokončilo 11 mladých lidí ve věku 15–20 let. Na podzim se otevřel nový kurz (2020–2022) a přihlásilo se znovu 11 účastníků.“ (Výroční zpráva, 2020)

¹⁰ „Běčka, neboli příprava na biřmování je dvouletý kurz, který má za úkol zájemce připravit na přijetí svátosti biřmování. Cílem je pomoci mladým lidem dospět do křesťanské dospělosti a upevnit charakter. Účastníci se schází každý měsíc na celý víkend po dobu dvou let s výjimkou letních prázdnin. Celkem tedy na přípravě stráví 20 víkendů. Během kurzu se dozvídají o historii křesťanství, učí se o současném dění v církvi, získávají znalosti z KKC (katechismus katolické církve), zajímavým způsobem se učí žít dle křesťanských ctností, ...Při přípravě vznikají i pevná přátelství a dobré společenství.“ (Výroční zpráva, 2020)

pronesl výklad, a to se poté stalo mottem pro provázení celého dne. Odpoledne pak kněz Šimáček nabízel takzvané témátko¹¹, které napomáhalo k náboženskému vzdělávání. V průběhu celého dne spolu mladí lidé kromě náboženského vzdělávání dělali i běžné činnosti jakožto úklid, štípání dřeva, příprava programu a podobně. Po večerech se sobě představovali a sdíleli své problémy a zkušenosti. Večery doprovázela i „volná zábava“, kterou trávili spolu. Před zakončením dne se vraceli k slovu na den a reflektovali své zkušenosti z toho dne. Mladí lidé si tady utvářeli nové vztahy, učili se víře a učili se žít ve víře. (Balík, 2011, s. 45-46)

„*Faru P. Šimáčka navštívilo během posledních 10 let komunismu až přes 20 000 mladých lidí*“ (Balík, 2011, s. 147).

Proč StB nechávala tuto „organizaci“ působit, není zcela jasné, protože skoro všechny složky, které StB o knězi Šimáčkovi vedla byly skartovány. Spisy na Miroslava Šimáčka byly vedeny od roku 1981, v roce 1985 byl veden jako nepřátelská osoba 2. kategorie. Spisy, které byly o P. Šimáčkovi vedeny, byly v roce 1989 po pádu režimu skartovány. Dochovala se jedna složka s dokumenty z roku 1988, kde byl kněz Šimáček uveden jako aktivní stoupenec nelegální církve. (Balík, 2011, s. 149)

Po roce 1989, tedy po pádu komunistického režimu, počet mladých lidí navštěvujících faru neustále narůstal, ročně to bylo až několik tisíců. Díky tomu kněz Šimáček začal formovat stálý tým mladých dobrovolníků a začal s projektem přístavby fary. Ta byla dokončena v roce 1993 (Balík, 2011, s. 151). „*Bohoslužbu sloužil a vysvěcení domu vykonal 21. listopadu 1993 diecézní biskup ThDr. Josef Koukl. Slavnostním kazatelem byl arcibiskup pražský Miroslav Vlk....*“ (Balík, 2011, s. 151)

Po roce 1989 napsal kněz Šimáček o své zkušenosti zakladatelce hnutí Díla Mariina Chiaře Lubichové¹², protože byl jejím členem. Právě ona navrhla pro centrum název Křížovatka, protože se zde setkávaly osudy několika lidí. (Balík, 2011, s. 152)

¹¹ Témátko může být přednáška na téma z Bible, katechismu nebo každodenního života mladých lidí, často může reagovat na denní motto. (Velinská, 2021)

¹² Hnutí se začalo formovat, když nacisté v roce 1944 začali bombardovat město Trident. Chiara s několika dalšími ženami začaly pomáhat ostatním lidem. Navštěvovaly čtvrti a rozdávaly potřebné věci. Toto malé společenství se postupně začalo rozšiřovat. Giordani pak po navštívení Chiary založil Hnutí fokoláře, které bylo otevřené všem. V Československu se Hnutí fokoláře začalo rozvíjet během 60. let minulého století. V roce 1969 vznikl v Bratislavě první fokolář. Díky Marii Terese Cifaldi se hnutí i za špatných podmínek,

V roce 1991 byl pověřen Jan Balík¹³, který zde strávil jáhenskou praxi, založením DCM¹⁴ a DCŽM¹⁵ v pražské arcidiecézi. Postupně sem začalo přicházet víc mladých lidí, kteří tady začali i bydlet a vytvářet tým. (Balík, 2011, s. 152)

Když kněz Šimáček odešel v roce 2000 do Litoměřic, byla zodpovědnost za centrum předána P. Vladimírovi Novákovi. (Balík, 2011, s. 152) Od roku 2012 zde působil P. Josef Kadlic a nyní od roku 2020 zde slouží P. Jiří Smolek. (IDCŽM Křižovatka)

3.5 Diecézní centrum života mládeže

„Historie existujících DCŽM má původ ve spontánním ilegálním setkávání mladých lidí v 80. letech minulého století na faře v Příchovicích za působení administrátora místní farnosti P. Miroslava Šimáčka.“ (Balík, 2011, s. 318)

Po roce 1989 a změně režimu chtěla církev udržet stálý kontakt s mladými lidmi, což ovšem nebylo zvladatelné v rámci komunity nebo řehole. Bylo potřeba vytvořit síť schopných a nadšených mladých lidí, aby bylo možné spolupracovat. Proto byla 11. 10. 1990 založena Sekce pro mládež České biskupské konference a začala se vytvářet síť diecézních center pro mládež. K jejímu založení napomohl dokument *Koncept práce s mládeží v rámci (litoměřické) diecéze*, který sepsal P. Šimáček. Dostal se na 5. zasedání ČBK a byl základem obnovení činnosti církve mezi mládeží. P. Šimáček se stal jejím sekretářem. Bylo důležité zapojovat mladé lidi do aktivního života v církvi. Proto dnes Sekci pro mládež ČBK tvoří kromě kněží také mladí lidé, kteří jsou biskupem pověřeni pro službu, zastupují skupinu mladých lidí a dávají mu zpětnou vazbu. (Balík, 2011, s. 154-157)

rozdvíjelo i u nás. Toto hnutí začalo vznikat za nepříznivých podmínek. Dostupné z: <https://www.focolare.cz/o-nas/historie>

¹³ „Mons. ThDr. Jan Balík, Ph.D. je od roku 2020 generální vikář pražské arcidiecéze. Od roku 1993 byl tiskovým mluvčím Sekce pro mládež České biskupské konference. V letech 2001 až 2005 byl ředitelem této sekce. Je autorem celé řady publikací o mládeži pro mládež.“ Citováno z:

https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Speci%C3%A1ln%C3%AD:Citovat&page=Jan_Bal%C3%ADk&id=21296083&wpFormIdentifier=titleform

¹⁴ Diecézní centrum mládeže

¹⁵ Diecézní centrum života mládeže

Díky tomu se v 90. letech 20. století začala rozvíjet pastorece mládeže v diecézních centrech, kterou zahájil Jan Pavel II. Ve všech diecézích se jmenovali většinou jeden kněz diecézní a jeden salesián, kteří měli za úkol založit diecézní centrum života mládeže. Postupně se tak začala obnovovat činnost řeholí, ze zahraničí se k nám dostávala nová církevní hnutí, vznikala nová občanská sdružení mládeže a byla obnovena pastorece vysokoškoláků. Díky bohatým a ověřeným zkušenostem z příchovické fary se začaly zakládat domy pro mládež podle tohoto vzoru. Tyto nově vznikající domy pro mládež nazvali biskupové ze Sekce pro mládež ČBK diecézními centry života mládeže. (Balík, 2011, s. 155, 159)

Podle biskupů je diecézní centrum života mládeže *„místem, kde mládež nachází stálé přijetí a stále společenství; je skutečným domovem; má pomoci obnově fyzických a duchovních sil; snaží se mládež nenásilně formovat a ukázat krásu života s Bohem; je vlastnictvím biskupství a je jím finančně podporováno; může vynakládat aktivity k samofinancování, které nesmí narušit vlastní poslání centra; vyžaduje, aby zde trvale pracoval pro mládež alespoň jeden kněz ve spolupráci se stálým týmem; snaží se být otevřené pro veškerou mládež.“* (Balík, 2011, s. 159)

Zodpovědného za DCŽM jmenuje a odvolává diecézní biskup, který je zároveň členem DCM a jednak podléhá zodpovědnému za DCM. Jejich činnost (DCM a DCŽM) se někdy velmi prolíná, ale nelze oba týmy nahradit jedním. Specifikem DCŽM je, že se snaží být otevřené pro veškerou mládež. (Balík, 2011, s. 159)

„Činnost v DCŽM je tedy založená na skutečné spiritualitě, protože se v ní současná kultura proměňuje, takže se i její významy a hodnoty stávají duchovními a začínají měnit život člověka, který je přijímá zcela za vlastní a který tím začíná vytvářet novou kulturu.“ (Špidlík a Rupnik s. 90 in Balík, 2011, s. 228)

Na základě historie, tradice a významu, které tento dům v Příchovicích nese, se biskupové rozhodli, že se bude nazývat Interdiecézní centrum života mládeže. (Balík, 2011, s. 160) Právě protože je jedním z prvních center a díky němu, se začala utvářet další.

Charakteristikou tohoto centra je tedy stálá otevřenost mladým lidem. Pro mládež zde trvale pracuje alespoň jeden kněz se stálým týmem, jejichž úkolem je především

ukazovat krásu života s Bohem a posláním domu je být skutečným domovem. Tento stálý tým mladých lidí spolu s knězem symbolicky zastupují neustálou přítomnost Krista ve svém středu. V tomto centru mají pak ukazovat mladým lidem reálný křesťanský život. To je všem DCŽM společné, zároveň se ale každé z nich rozvíjí svým specifickým způsobem. (Balík, 2011, s. 161)

3.5.1 Společenství v DCŽM

„Myslím si, že pro křesťanskou víru je podstatné, že má sociální rozměr, že je žitá ve společenství.“ (P. Jíří Smolek, 41 let)

Společenství z teologického hlediska je pozváním do Nejsvětější trojice a účasti na jejím životě. Láska, kterou chápeme jako vztah jednotlivých osob v Trojici, je jádrem křesťanství. To sjednocuje křesťany a dává sílu společenství a na tomto základu spočívá život v diecézním centru života mládeže. Společenství samozřejmě spojuje jeden společný Bůh, ale také se v diecézním centru života mládeže učí společné lásce¹⁶. Tato láska ve společenství se ale projevuje i vnějšími elementy jako věrností ke společným pravidlům, společným bydlením, společným modlením a prací. Je zde podporováno vzájemné přátelství a vzájemná pomoc. Život ve společenství je podporován slovem na den.¹⁷ Zároveň jsou tyto vztahy ve společenství rozvíjeny a upevňovány vzájemným sdílením a nasloucháním. K uskutečnění této lásky je nutné každodenní odříkání, předpokládá, že se člověk zřekne sám sebe, svého individuálního zaměření a bude k dispozici druhému, daruje se druhému, zajistí ostatním pohodlí a přirozené podmínky života a nechává ostatní, aby mohli být sami sebou, symbolicky se vystaví oběti kříže. To se dá považovat za vrcholnou formu pokání. Zároveň se předpokládá, že ve společenství může docházet ke konfliktům, je ale třeba se naučit odpouštět, je důležité člověku ponechat svobodnou vůli. (Balík, 2011, s. 193-201)

¹⁶ Pojem láska, zde chápeme v definici, která je uvedena výše. Tedy, Láska je definovatelná jako vztah jednotlivých osob v Trojici. (Balík, 2011, s. 194)

¹⁷ Každodenní opěrný bod života v DCŽM. Jedná se o větu z Písma svatého. *„Po formální stránce obsahuje: ranní krátké společné motivační zamyšlení nad jednou větou z Písma svatého, celodenní snahu o aplikaci přečteného a na závěr dne sdílení.“* (Balík, 2011, s. 217)

Společenství je velmi důležité pro učení Písma svatého. Spojuje se v něm naslouchání učení církve, modlitba a praktický život osvěcovaný Božím slovem. (Balík, 2011, s. 217)

Dle vlastního výzkumu je pro břimovance v Příchovicích společenství velmi důležité. Hodně z nich mimo toto společenství kolem sebe nemá tolik věřících mladých lidí, se kterými by mohli svoji víru sdílet. Nemají s kým řešit jak duchovní otázky, ale tak i běžné problémy spojené s životem ve víře. V tomto společenství utváří nová přátelství. Mohou řešit různé otázky v oblasti víry, jak problémy, tak ale mohou i sdílet své zkušenosti a diskutovat o nich a vzájemně si pomáhat. Nalézají ve společenství domov, pocit důvěry, pocit pochopení.

O tom i hodně svědčí skutečnost, že často na tato setkávání dojíždějí kvůli svým kamarádům, aby je mohli znovu vidět, trávit s nimi čas a společně prožívat náboženskou zkušenost.

3.5.2 Jádru DCŽM

Jak již bylo několikrát zmíněno, zcela zásadním prvkem a jádrem DCŽM je stálý kněz a stálý tým mladých lidí. Kněz je vybírán pro svou službu v DCŽM biskupem a mladí do týmu přicházejí dobrovolně. Vedoucím této skupiny je kněz, jednak proto, že na faře žije a může být přítomen neustále a jednak pro svou duchovní, odbornou a lidskou vyvrálost. (Balík, 2011, s. 201-204) Od mladých lidí v týmu se vyžaduje vysoká míra duchovní i lidské vyvrálosti a otevřenost i způsobilost sloužit svým vrstevníkům (Balík, 2011, s. 324). Tým zde pobývá ideálně dva roky, člen tohoto týmu není zaměstnanec, i když oficiálně je v pracovním poměru (Balík, 2019, s. 323). Základním posláním této skupiny je vytvořit žité společenství, které je přístupné všem. Tento tým je tvořen z děvčat i chlapců, má podporovat, jak sourozeneckou lásku, tak prostředí, kde si mohou najít partnery do budoucna, má za cíl naučit pochopit druhé pohlaví a rozvíjet komunikaci mezi nimi. (Balík, 2011, s. 201-204)

Dle vlastního výzkumu jsem zjistila, že v současné době je stálým knězem P. Jiří Smolek a stálý tým má další tři členy. Při přípravách je toto jádro ještě rozšířeno o

pomocný tým externích pracovníků, kteří mohou pravidelně navštěvovat DCŽM. Ti už jsou starší a biřmování mají za sebou.

3.5.3 Cíle DCŽM

DCŽM se snaží aktivně zapojovat mladé lidi do života v církvi a společenství. Snaží se mladé lidi zapojit do předávání evangelia svých vrstevníkům. Toto předávání evangelia uskutečňují skrze znamení, symboly, řeči těla, hudbou a uměním, ale i osobním sdílením a předáváním zkušeností. Na těchto místech mohou mladí lidé živě zakoušet tuto evangelizaci. (Balík, 2011, s. 204-205)

DCŽM přijímá každého, kdo se rozhodne přijít, to může být někdy náročné, ale je to jejich zásadou. Zároveň vytváří rodinné prostředí, což obnáší podílení se na chodu domu a společenství a tím zároveň upevňují tyto vztahy. Čímž je společný úklid, společná ranní modlitba, společná snídane, slovo na den, večerní program, který zahrnuje volný program a zábavu, ale i sdílení zkušeností z daného dne se slovem na den a společné modlitby. (Balík, 2011, s. 205-208)

Během návštěv interdiecézního centra života mládeže v Příchovicích jsem se s tímto vřelým přijetím na vlastní kůži setkala, a to i přes skutečnost, že jsem se aktivně neúčastnila jejich programu (pouze pasivně) a nejsem katolička. To zmiňuji v kontextu toho, že společenství přijímá každého.

Dalším důležitým cílem ve společenství je i vzájemná komunikace, nejen při společných reflexích zkušeností ze dne a modliteb, ale i možnost přijít za kýmkoliv, i za knězem a sdílet své problémy kdykoliv během dne, například v rámci osobní konzultace. (Balík, 2011, s. 208)

Během rozhovoru s P. Jiřím Smolkem jsme byli několikrát vyrušeni právě z důvodu, že někteří biřmovanci chtěli osobní konzultaci. Také jsem vyzorovala, že ve volných chvílích, mimo daný program, spolu mladí lidé řeší duchovní otázky a tážou se po názoru ostatních.

V dospívajícím životě mladého křesťana může být běžné, že jeho okolí nesdílí stejnou víru. Toto společenství tedy nabízí jak setkávání s dalšími věřícími, tak i vzdělání v duchovních otázkách a jak se s těmito problémy vyrovnávat, jak fungovat v běžném životě v jiném společenství. (Balík, 2011, s. 210-211) S tím souvisí i snaha vychovávat mladé křesťany k zaujímání životních postojů podle učení církve i v těch nejobtížnějších chvílích jejich života (Balík, 2011, s. 220).

Hlavním cílem těchto setkávání tedy je navázat vztahy, podporovat se ve víře, nacházet přijetí a stálé společenství. Jde zde o specificky prožívanou spiritualitu společenství. V DCŽM se učí zodpovědnosti, probírají se témata týkající se manželství, lidského zranění. Mohou zde navázat známosti. Mimo to jde hlavně i o probuzení a nalezení niternosti a vztahu s Bohem. Ve zkratce tedy jde o nalezení sama sebe, nalezení cesty k Bohu, sdílení ve společenství, společné prožívání a přípravu na budoucí život. Což i sami věřící, které zmiňuje Balík ve své knize, reflektují. (Balík, 2011)

3.5.4 DCŽM v kulturním prostředí

Církev musí neustále reflektovat přínosy nové doby a hledat způsoby, jakým může předávat Kristovo učení v daném kulturním prostředí a v dané době. Sám Ježíš totiž oslovoval člověka v prostředí, ve kterém žil. Je tedy důležité neustále myslet na kontext doby, ve kterém je učení předáváno. Nelze opomenout, že žijeme v moderní době masové komunikace a globalizace, proto se církev musí vyrovnávat i s tímto novým kyberprostorem. Hlavním cílem je pořád navázání osobních mezilidských vztahů, ale je důležité se integrovat do této nové doby a přiblížit se mladým skrze sociální sítě. Hovoříme tedy o procesu inkulturace¹⁸ nikoli sekularizace. Pro DCŽM je tato praxe běžná, protože je založena na žitém Božím slově. (Balík, 2011, s. 225-228)

¹⁸ „Misiologický a sociokulturní pojem označující proces pronikání určitého výrazného prvku jedné kultury do kultury jiné. Náboženská i. se týká náb. ovlivnění kultury s odlišným náboženstvím s cílem ji ovládnout. Křesťanská i. je důsledně globálně orientovaná a rozumí se jí hlásání evangelia v kontextu jiných kultur. I. v sociokulturním smyslu označuje interkulturní a mezináb. komunikaci a popis jejich prvků, modelů a důsledků.“ Citováno z: [https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/inkulturace_\(JKI-K\)](https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/inkulturace_(JKI-K))

3.5.5 Zkušenosti návštěvníků s DCŽM

Balík ve své knize zmiňuje, že pro mladé lidi je DCŽM místem, kde posilují svůj duchovní život, kde objevují své životní povolání či radosti z víry. (Balík, 2011, s. 241)

„Z náboženského hlediska jsou mladí lidé přicházející do center jak věřící, tak i nevěřící a hledající. Z pohledu sociologického se jedná o ty, kteří hledají kamarády, nechtějí být doma sami, o mladé lidi v nesnázích, ale i o ty, kdo hledají životní formaci a kvalitní duchovní vedení. Zcela zvláštní skupinu tvoří mladí lidé prožívající životní krize anebo psychicky nemocní či závislí.“ (Balík, 2011, s. 242)

Pobyt v DCŽM napomáhá mladým lidem žít život na základě skutečně lidských hodnot, podporuje je v životě s vírou a napomáhá jim v životě mimo toto společenství a naplňuje doplnit fyzické, psychické i duchovní síly. Napomáhá jim vytvořit hustou síť vztahů, která se během jejich pobytu utváří. (Balík, 2011, s. 243)

„...společenství má obrovský vliv i na můj dosavadní život. Protože ve třídě nemám někoho, kdo je věřící. Tady jsou všichni hrozně skvělí a propojení a vždycky mě to posílí i duchovně i psychicky, vždycky odcházím s úsměvem na tváři a navazuju nová přátelství, je to super.“ (Aneta, 15 let)

Tato centra jsou pro mladé lidi důležitým místem, protože se zde mladí lidé setkávají s evangeliem žitým v běžném životě, učí se žít s vírou a získávají podporu pro to, aby mohli jak lidsky, tak i duchovně zrát (Balík, 2011, s. 247).

„Určitě mi to dává rozvoj o tom všem, co se děje. Spoustu věcí jsem ani nevěděla, že jsou a tak. Dozvídám se v duchovní oblasti nové věci, dává mi to nové rozhledy.“ (Kateřina, 15 let)

3.6 Biřmování v DCŽM

Biřmování v DCŽM proběhne v roce 2023 na jaře. Příprava na biřmování probíhá od léta 2021 do jara 2023. Příprava trvá tedy dva roky a uskutečňuje se jednou za měsíc

formou víkendových setkání (Novák, 2021). Přihlásit se na něj lze osobně u kněze nebo na emailové adrese.

3.6.1 Význam biřmování v DCŽM

Biřmování biřmovanci chápou jako svátost křesťanské dospělosti. Vlastní přípravou na tuto svátost a jejím přijetím totiž symbolicky vyjadřují vlastní přijetí víry za svou, staví se na vlastní nohy a podporují svůj život ve víře.

„Moje motivace, proč se přihlásit na biřmování byla, že jsem se k víře chtěla přihlásit sama za sebe. Nějak zdospělačit.“ (Denisa, 27 let)

Díky darům Ducha svatého, které při této svátosti přijme pak bude dostatečně vybavený pro život dospělého křesťana a může dál šířit víru a žít v ní.

„...vlastně tím, že tu svátost chceme přijmout, tak říkáme: „Bože, prosím, pomoz mi, abych dokázal žít jako dospělý křesťan, abych dokázal druhým sloužit a přinášet tvoje evangelium do tohoto světa. Jo, takže to jen ten význam svátosti biřmování jako svátosti křesťanské dospělosti.“ (P. Jiří Smolek, 41 let)

Zároveň je biřmování krokem k tomu, aby se křesťan mohl dál ve víře rozvíjet. Tato svátost nemá být vyvrcholením křesťanského života, jen přechodem do dospělého křesťanského života v plné výbavě, kterou přijal. Tím se myslí dary Ducha svatého, ale i vzdělání ve víře, nové vztahy, které vytvořil ve společenství, ale i celkové prohloubení víry.

„Já si myslím, že ty svátosti jsou v podstatě přechodové rituály. Jo, některé svátosti, ono vlastně, můžeme říct v určitém smyslu všechny, ale některé výrazněji, jsou přechodové rituály, zvláště ty iniciační rituály.“ (P. Jiří Smolek, 41 let)

Na tomto příkladu lze vidět, že i sami věřící si uvědomují, že je to přechod z jednoho období do druhého. Tedy z „dětské“ víry do plnohodnotného dospělého křesťanského života, kdy přijímají zodpovědnost za své činy a zodpovědně přijímají svoji víru a uvažují o budoucím životě v ní.

Sami biřmovanci tuto slavnost chápou, jako důležitý bod v životě křesťana, kterým by ale neměla víra skončit.

„Já si myslím, že je to velká slavnost, která to má celé oslavit. Není to konec. Je to důležitý bod do budoucna. To vzdělávání by tím nemělo skončit, měli bychom to dělat dál. Sjíždět se a přemýšlet o tom a dělat to dál.“ (Jan, 2020)

3.6.2 Příprava na biřmování v DCŽM

„Příprava mladých lidí na přijetí svátosti biřmování je často jedinou příležitostí k významnější katechezi mládeže v tomto věku, která je pro životní orientaci zásadně důležitá.“ (Balík, 2019, s. 424)

Příprava se musí přizpůsobovat vlivům dnešní společnosti a kultury, které působí na mladé lidi. V životě těchto mladých lidí k prohloubení jejich víry pak hraje velkou roli osobní vztah s knězem a kvalitní společenství vrstevníků. (Balík, 2019, s. 424) V případě tohoto výzkumu mluvíme o Interdiecézním centru života mládeže Křiřovatka a s ohledem na dobu, ve které je práce napsána, mluvíme o knězi P. Jiřím Smolkovi.

Při rozhovorech jsem zjistila, že biřmovanci v Interdiecézním centru života mládeže nalézají oporu, jsou rádi, že mají s kým sdílet své osobní problémy, řešit duchovní otázky a sdílet své zkušenosti, ale i zapomenout na problémy „doma“. Necítí se na to sami a cítí sílu ve společenství.

Na přijetí biřmování připravují mladé lidi kněz a jeho tým, v Příchovicích ještě rozšířený tým. Příprava probíhá většinou formou víkendových setkávání a obsahuje i práci v menších skupinkách. Do Diecézního centra života mládeže se sjíždění lidé z více farností najednou. (Balík, 2019, s. 426) Příprava na biřmování se může odehrávat i na jiných místech jako ve farnosti, v děkanátu, diecézním, škole a jiné (Balík, 2019, s. 427). Příprava na biřmování v Příchovicích se odehrává v Interdiecézním centru života mládeže, konkrétně ve farnosti.

V DCŽM¹⁹ tato setkávání napomáhají jejich duchovnímu rozvoji. Podporují je v tom, aby lépe prožívali působení Ducha svatého, našli místo i zodpovědnost jak v církvi, tak i v životě, evangelizaci, zakotvili se ve víře a vede je k životu ve víře v neposlední řadě je učí obhájit své důvody k víře. Příprava na iniciační rituál umožní biřmovanci důvěrnější poznání a přijetí Krista, žít vědomě život v Boží lásce a z darů Ducha svatého, vést pravidelné modlitby, pokročit v osobní celistvosti života, hlubší spojení se společenstvím církve, zdokonalit znalosti obsahu víry a naleznout místo v tomto společenství. (Balík, 2019, s. 426-427)

Během příprav se biskup setkává s kněžími zodpovědnými za přípravu na biřmování, to umožňuje vzájemnou pomoc a předávání informací ke kvalitní přípravě. Diecézní centrum života mládeže také v rámci příprav běžně spolupracuje s Diecézním centrem mládeže. Kněz na začátku příprav vede úvodní duchovní rozhovory s biřmovanci, které napomáhají k motivaci v přípravě. Během příprav se biřmovanci setkávají i s biskupem, který napomůže k jejich motivaci, je běžné, že s ním vedou besedy a mohou se doptávat na nejrůznější otázky. (Balík, 2019, s. 428)

Na tyto pobyty se sjíždějí biřmovanci z různých farností, aby došlo k propojení více mladých lidí. Propojení více mladých lidí je také důležité, protože mladí lidé se při přípravách na biřmování nacházejí v životní etapě, kdy si kladou nejrůznější otázky ohledně budoucnosti a mohou se dostávat do krizí víry, je to období, kdy se člověk hledá. Proto se probírají různá témata jako budoucí povolání, o jeho nalézání a přijetí, témata manželství a sexuality. Zároveň se setkají s dalšími věřícími lidmi z různých míst. (Balík, 2019, s. 428-429)

Součástí víkendového programu jsou také katecheze, které jsou složeny ze tří částí. První částí je vyznání víry, svátosti, život z víry, čímž je desatero a modlitba. Druhou částí je Písmo svaté, kde se probírají jednotlivé části Bible. Třetí částí je duchovní život, který je pojímán na přirozené rovině, což jsou například již zmíněná témata. Během příprav si biřmovanci zvolí své duchovní heslo pro život z Písma. Dále si vybírají svého patrona a kmotra, který je má doprovázet na cestě k víře. (Balík, 2019, s. 429-430).

¹⁹ Diecézní centrum života mládeže

Nakonec píšou dopis biskupovi, proč o biřmování stojí a co jim příprava dala, vede je k zamyšlení nad svými životními postoji (Balík, 2019, s. 428-430). Během rozhovorů jsem se dozvěděla, že psaní dopisu je věc, která se objevila až v posledních letech. V dopise se biřmovanci představí, napíšou něco o své rodině a zformulují si, proč chtějí být biřmovaní a co to pro ně vlastně znamená. Ovšem nejedná se o nic povinného. V Křižovatce je zvykem, že biskup na každý dopis osobně odpoví. Chce se o svých biřmovancích touto formou více dozvědět. Zároveň je to forma nějaké osobní interakce. To ovšem u jiných příprav není pravidlem. Dopisy, které biskup dostane, mu mohou sloužit i jako reflexe kvality příprav.

Biřmovanců jsem se ptala, co si myslí o samotné svátosti, jestli už nad ní přemýšleli a jestli se na ní těší. Všichni veskrze odpověděli, že se na samotnou slavnost těší. Spousta z nich to ale nebere jako to nejdůležitější v kontextu života. Mnoho z nich se těší na přijetí svátosti a přijetí Ducha svatého do jejich života, berou to ale tak, že pro ně je nejdůležitější, co jim dává příprava na tuto svátost a co jim tato samotná svátost dá. Někteří to vnímají jako slavnost, která má celé toto úsilí a přínosy do života oslavit.

„Myslím, že to může být pro mě moment, kdy mi to rozšíří a posílí víru, ne že ji přetvoří, ale že ji posílí a posune ji dál a dá mi to moment, ke kterému se můžu vracet, když budu mít slabší chvílky, kdy si budu třeba říkat, proč vlastně věřím, jak se vlastně dneska ptal biskup a abych si vzpomněl na tu otázku – ne proč věřím, ale jak budu věřit dál.“ (Milan, 17 let)

Také mě zajímalo, co jim v rámci příprav dává nejvíc, co vnímají za nejvíce důležité. Zde jsem nacházela opravdu různorodé odpovědi, každý vnímal jako důležitější něco jiného. Ovšem všechny prvky, praktiky atd. jsou důležitými prvky příprav a jsou velice důležité.

Pro někoho to bylo právě sdílení svých zkušeností se společenstvím a diskuse v rámci něj, pro někoho společná modlitba. Pro někoho to bylo vzdělávání se ve víře a v duchovních otázkách v rámci katecheze a pro někoho zase aplikování víry do každodenního života. Pro někoho to jsou ale i adorace, osobní modlitba nebo reflexe dne.

3.6.2.1 *Program víkendových setkání*

Mladí lidé se sjíždějí vždy jednou za měsíc na víkendové setkání. Přijíždějí v pátek večer a rozdělují se do malých skupinek. Mimo jiné proběhne společná večeře. Po večeři reflektují své zkušenosti od posledního setkání. Odpovídají také na otázky, které jim byly odeslány emailem. Některé souvisejí s tématy, která se probírala na minulých setkáních, a některé s tématy, která se probírat teprve budou. Den se zakončuje modlitbou. Po modlitbě je prostor pro reflexi, pro vlastní otázky, pro diskusi. Je to důležitý prvek, díky kterému se vytváří pocit sounáležitosti. Tato reflexe probíhá buď ve skupinkách, nebo společně.

V sobotu se vstane v 8 hodin a zvolí se slovo na den, vybere se verš z Bible. K němu se pronese výklad, vysvětlí se, jaký má vztah ke každodennímu životu a jak by se podle něj mělo žít. To se dělá, aby si napomohli vzájemně žít podle Bible, podle Božího slova. Slovo na den se napíše na papír a pověsí se pod kříž, aby na něj všichni během dne viděli. Během večerní reflexe mohou účastníci rozrbírat, jak na ně slovo během dne působilo. Následuje společná snídaně a dopolední katecheze, která bývá dlouhá cca 2 hodiny. Později nastává oběd a polední klid, který bývá dlouhý také 2 hodiny. Během odpoledního klidu se chodí na vycházky do přírody, nebo se dělají další různé společné aktivity. Následuje další katecheze. Společnou modlitbou se zakončí sobota.

V neděli ráno proběhne slovo na den a společná modlitba. Pak následuje snídaně. Po snídani proběhne společná příprava na mši, která se koná v 10 hodin. Po mši následuje organizační setkání, kde se dohodnou na dalším setkání a proberou se dary Ducha svatého. Potom se obědvá. Někteří odjíždějí už během oběda, někteří po obědě.

3.6.3 Období mystagogie

Průběh mše biřmování byl popsán v teoretické části. V časovém rámci této práce jsem se nemohla účastnit tohoto rituálu/svátosti, tudíž zde nemohu popsat svoji návštěvu tohoto rituálu. Z rozhovorů s komunikačními partnery bylo patrné, že samotná svátost není tím nejpodstatnějším momentem v rámci těchto iniciačních svátostí. Z duchovního

hlediska je samozřejmě důležitá, protože přijímají dary Ducha svatého, a tím přijímají plnou výbavu a mohou žít plnohodnotný křesťanský život. Ovšem nejdůležitější složkou tohoto rituálu je samotná příprava a život po této svátosti, tedy účinky darů, které jim tato svátost přinesla.

Samo přijetí totiž nemá být samo o sobě cílem, ale naopak upevněním ve víře a posílením křesťanského života. V rámci příprav je důležité dbát na to, aby touto slavností aktivita mladých lidí neskončila. (Balík, 2019, s. 430)

Má to být jen pomyslným přechodem do hodnotnějšího křesťanského života, přechodem do další fáze.

Svůj křesťanský život mohou rozvíjet v dalších kurzech, jako je kurz animátorů nebo kurz partnerství. Mohou navštěvovat další přednášky a programy nebo se zapojit do hnutí a skupin mládeže (Balík, 2019, s. 430).

Důležité je dbát na aktualizaci přijaté svátosti milosti například účastí v různých nových společenstvích, využití činností DCM a DCŽM. Přičemž jde o zakotvení víry v konkrétním společenství, které může pomoci mladým lidem rozvíjet vlastní identity, a nalézt vlastní povolání. (Balík, 2019, s. 430)

Přikládám alespoň dva trochu delší úryvky příkladů reflexe na tuto svátost jako potvrzení, proč jsem dospěla k názoru, že samotná slavnost biřmování není tím nejdůležitějším prvkem.

„...Teď jsme byli v prostoru katedrály ve předu, měli jsme slavností oblečení, byl tam biskup, který k nám promlouval, uděloval nám svátost, takže jsem to vnímal jako něco velmi posvátného, vnímal jsem to jako něco, co je pro mě důležitý, jako něco, co je velmi posvátné, taky i takovou osobní blízkost biskupa... To bylo pro mě taky takový silný, že jsem najednou vnímal biskupa jako přítele, jako bratra, který se o mě zajímá, nebo kterému na mně záleží...Takže, bylo to pěkný, byla to i potom taková rodinná oslava, na tu navazovala, na tu slavnost liturgickou, takže jsem to prožíval jako takhle, jako něco slavnostního a posvátného, ale že bych zakoušel nějaký zvláštní duchovní působení boží, to asi nemůžu říct, ale právě když o tom takhle mluvíme, když se na to takhle zpětně dívám,

tak vidím, že to v mém životě pak přineslo velké ovoce. V mém životě se začaly dít věci... že bych přímo v průběhu vnímal, že ke mně Bůh nějak přichází nebo tak, tak to asi ne. Vůbec si nepamatuju, o čem se tehdy četlo evangelium, nebo čtení v kostele. Co nám biskup říkal v kázání, to vůbec nevím, jo, ale myslím si, že v mém životě to začalo působit takovým způsobem, že jsem pak začal být užitečný leckde, no.“ (P. Jiří Smolek, 41 let)

„Ten den, jako chtěla jsem ho nějak prožít, čekala jsem, že ho prožiju nějak, až jsem zapomněla říct Amen, protože jsem se hrozně soustředila. Myslela jsem, že něco pocitově prožiju, ale neprožila jsem. Byl to hezký den, ale nebyl to nějak speciální den v tom, že by se ve mně událo něco převratného. Až zpětně jsem zjistila, že od té doby se v mém životě začaly měnit věci. Život začal být větší dobrodružství, takový víc zajímavý. Pocítila jsem větší vedení, že jsem více uschopněna žít s Hospodinem. Ale až zpětně jsem to viděla, ne v tu chvíli, ale až když jsem si uvědomila, jak se změnil můj život od biřmování, takže asi tak.“ (Denisa, 27 let)

Z těchto úryvků je zároveň patrné, že život po této svátosti se pro biřmovance opravdu změnil a začali ho vnímat jinak. Ve víře neustali a začali se začleňovat do nových společenství nebo se pevně ukotvili v tomto společenství Interdiecézního centra života mládeže. Někteří našli své životní povolání v tom, že se rozhodli Bohu oddat úplně. Začali vnímat působení Boha ve svém životě naplno, jejich život jim připadal kvalitnější a nastaly v něm změny.

V rámci Interdiecézního centra života mládeže se spousta z nich stále podílí na chodu tohoto společenství, na organizaci příprav na biřmování, ale i jiných kurzů a chodu centra. Mnoho dospělých lidí, kteří sem sami jezdili sem pak začali posílat vlastní děti, kteří navštěvují i jiné kurzy než jen přípravu na biřmování. Zapojují se tedy do života v církvi.

3.7 Zhodnocení kvality výzkumu

Výzkum probíhal v rámci bakalářské práce. Nemohla jsem tedy výzkumu věnovat tolik času, kolik by bylo pro řádný dlouhodobý výzkum potřeba. Zároveň jsem nemohla sledovat celý průběh biřmování, tedy celou dvouletou fázi biřmování, samotnou fázi a

období po ní. Téma biřmování je velice obsáhlé téma a dá se zaměřit na několik oblastí. Práce se nejvíc opírá o společenství a přípravnou fázi na biřmování. Nevěnuje se tedy tolik samotné svátosti, ale spíše účinkům této svátosti. Zároveň kvalitní výzkum potřebuje vybudování velké důvěry v terénu mezi komunikačními partnery a výzkumníkem. To se do jisté míry podařilo. Největšími limity práce hodnotím epidemiologickou situaci, při které byl výzkum veden v podmínkách, které nejsou úplně běžné. Reflexi výzkumu jsem se dále věnovala v kapitole situovanost výzkumníka.

ZÁVĚR

Mým cílem bylo zjistit, jak sami biřmovanci biřmování reflektují. Ať už se jednalo o biřmovance, kteří biřmování přijali, nebo kteří se na něj připravují. V neposlední řadě biřmování popsat jako přechodový rituál.

V teoretické části jsem pro ukotvení pro tento výzkum popsala, co to rituál je, co je přechodový rituál a jeho části, a popsala ho v souvislosti s dalšími důležitými aspekty náboženského přechodové rituálu. Vysvětlila jsem, v čem spočívá iniciace, a popsala biřmování, jeho průběh, jeho význam a historii.

V metodologii jsem vysvětlila, jak jsem postupovala. Data jsem v rámci kvalitativního výzkumu získávala z polostrukturovaných rozhovorů s biřmovanci, kteří se na biřmování připravují a kteří již biřmování přijali. Další data jsem získávala z vlastního pozorování a dalších písemných pramenů. Písemné prameny jsem využila hlavně při popisu historie IDCŽM a popsání fungování tohoto společenství.

V empirické části jsem se tedy věnovala historii IDCŽM a popsání DCŽM, jak se formovalo, jeho cílům a příprava v tomto společenství. Tyto písemné části jsem pak doplňovala o vlastní data, ať už z pozorování, nebo vlastních rozhovorů. Jednalo se tedy o kompilaci. Vlastní myšlenky a poznatky nebo citace z rozhovorů jsou dle mého názoru dobře odlišitelné od jiných písemných pramenů, ze kterých jsem těžila.

Zároveň jsem v empirické části popsala problémy, se kterými jsem se potýkala, jak jsem k tématu dospěla a vlastní situovanost ve výzkumu. Tyto kapitoly jsou velice provázané a jdou spolu ruku v ruce.

Výsledkem mého bádání tedy byla následující zjištění:

Biřmování je přechodovým iniciačním rituálem, protože věřící vystupují z jedné životní fáze dítěte a vstupují do nové životní fáze dospělého křesťana. Sami biřmovanci tuto událost takto chápou.

Mé zaměření se nejvíce ubíralo směrem popsání přípravné fázi v IDCŽM a přínosů těchto příprav a tohoto rituálu. Fáze příprav byla zároveň odpovědí i na moje předešlé otázky, které mě zajímaly, jak křesťanství formuje mladé lidi a jejich morální hodnoty. Tyto otázky ovšem nepatřily k tomuto výzkumu, ale jak bylo vysvětleno, velice ovlivnily výběr tématu. Zjistila jsem, že příprava na biřmování napomáhá k upevnění křesťanských a morálních hodnot. Připravuje biřmovance na život ve víře s těmito předpoklady a upevňuje jej společně s vírou ve společenství. Samotní biřmovanci, kteří se na biřmování připravovali reflektovali tyto přínosy příprav.

V rámci příprav mě zajímalo, co věřící vnímají jako nejdůležitější. Zjištění byla různá, hodně z nich kladlo důraz na společenství, ale mimo jiné i osobní modlitbu.

Důležitým zjištěním bylo, že ono společenství je důležité jak v kontextu víry, tak i v rámci biřmování. Společenství nejen umožňuje rozvíjet znalosti ve víře, vzdělávat se v duchovních otázkách, připravit se na biřmování, ale zároveň utváří důležité zázemí, ve kterém se toto všechno může realizovat a vytvořit důležité důvěrné prostředí, ze kterého biřmovanci mohou přejít pomocí biřmování do další fáze jejich života.

Konkrétně IDCŽM Křižovatka v Příchovicích dalo základ rozkvětu dalším DCŽM, ve kterých může probíhat kvalitní příprava na biřmování.

Co se týče samotné mše svátosti biřmování, zjistila jsem na základě svých poznatků, že je to velice důležitá událost v životě křesťana. Biřmovanci při ní přijímají důležitou výbavu do svého života, díky které dále mohou žít plnohodnotný křesťanský život. Biřmovanec tedy díky tomuto přijetí vstupuje do nové životní fáze dospělého křesťana. Na druhé straně tato mše pro samotné biřmovance nebyla nejdůležitějším momentem. Ten den a samotná mše pro ně nebyly nejdůležitější složkou, ale hlavně to, co tento rituál přinesl do jejich života. Biřmovanci vnímají svůj život od okamžiku této svátosti jako obohacený a kvalitnější.

Biřmovanci, kteří se na biřmování teprve připravují smýšleli o samotné události velice podobně. Vnímali rituál jako velice důležitý v životě křesťana a potvrdili, že se na něj těší, ale nejvíce zdůrazňovali onu přípravu a to, jak se těší na budoucí život, který jim rituál přinese.

Výzkum tedy měl popsat svátost biřmování jako přechodový rituál a jak ho sami biřmovanci reflektují. Mohlo by se zdát, že se práce odchýlila od svého původního záměru, a to popsat rituál biřmování možná v kontextu samotné svátosti. Práce ovšem reagovala na zjištění během výzkumu, a to bylo takové, že biřmovanci hodnotili jako nejdůležitější části přípravnou a období po rituálu, práce se proto nejvíce zaměřila na tyto části. Zároveň práce zohlednila a popsala všechny faktory ovlivňující výzkum a popsala další její úskalí.

4 BIBLIOGRAFIE

4.1 Použitá literatura

BALÍK, Jan. *Diecézní centra života mládeže: vznik, spiritualita, výhledy*. Praha: Paulínky, 2011. Katecheze a formace. ISBN 978-80-7450-032-9.

BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu: o umění vést mladé lidi ke smyslu života*. Praha: Paulínky, 2019. ISBN 978-80-7450-349-8.

BOWIE, Fiona. *Antropologie náboženství*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-378-9.

CANALES, A.D. „Models and Methods for Confirmation Catechesis in Catholic Youth Ministry“. *Religions*, 2020, roč. 11, č. 8. s. 417 Publicly Available Content Database. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/rel11080417>.

COPANS, Jean. *Základy antropologie a etnologie*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-385-4.

GEERTZ, Clifford. *Interpretace kultur: vybrané eseje*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-89-3.

HAVLÍČEK, Jakub. „Rámcové vzdělávací programy a paradigma světových náboženství“. *Orbis Scholae*, roč. 12, č.1, s. 51-67. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.14712/23363177.2018.286>.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

KOLÁŘOVÁ, Lucie. „Náboženství na antropologickém pozadí E. E. Schillebeeckxe: Člověk jako homo religious“. *Studia theologica: Christian Theology and Religion*, 2017, roč. 16, č. 1, s. 161-181. Dostupné z: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=34749>.

KONZBUL, Mons. Pavel. „Holubice – symbol Ducha svatého: O symbolickém významu třetí Božské osoby”. *Immaculata*, 2020, č. 166, s. 12-13. Dostupné z:

<https://immaculata.minorite.cz/wp-content/uploads/2020/10/IMMA166-web.pdf>.

KUNETKA, František. „Prolegomena k reflexi současné praxe svátosti biřmování”. *Studia Theologica*, 2006, roč. 8, č. 4, s. 32-47. Dostupné z: [https://www-ceeol-](https://www-ceeol-com.ezproxy.is.cuni.cz/search/viewpdf?id=195220)

[com.ezproxy.is.cuni.cz/search/viewpdf?id=195220](https://www-ceeol-com.ezproxy.is.cuni.cz/search/viewpdf?id=195220).

NOVOTNÁ, Hedvika, Ondřej ŠPAČEK a Magdaléna ŠŤOVÍČKOVÁ, ed. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK, 2019. ISBN 978-80-7571-025-3.

MALINA, Jaroslav. *Antropologický slovník, aneb, Co by mohl o člověku vědět každý člověk: (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění)*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, c2009. ISBN 978-80-7204-560-0.

MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Vyd. 2. Přeložil Hana ČERVINKOVÁ. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2004. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-25-3.

POLÍVKA, Šimon. „Udělovatel svátosti biřmování podle Kodexu kanonického práva”. *Revue církevního práva*, 2017, roč. 23, č. 67-2. Dostupné z: [https://www-ceeol-](https://www-ceeol-com.ezproxy.is.cuni.cz/search/viewpdf?id=538607)

[com.ezproxy.is.cuni.cz/search/viewpdf?id=538607](https://www-ceeol-com.ezproxy.is.cuni.cz/search/viewpdf?id=538607).

RAPPAPORT, Roy A. *Ritual and Religion in the Making of Humanity*. Cambridge Studies in Social and Cultural Anthropology. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. Dostupné z: doi:10.1017/CBO9780511814686.

SOKOL, Jan. *Člověk a náboženství*. Praha: Fakulta humanitních studií, Univerzita Karlova, 2016.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-X.

TICHÝ, Radek a Petr SOUKAL. *Křest, biřmování, eucharistie: rozpravy o liturgii I.* Praha: Krystal OP, 2020. Liturgie (Krystal OP). ISBN 978-80-7575-075-4.

URBAN, František. „Svátost biřmování: Svátost biřmování, která dovrřuje křest“. *Immaculata: Svátost biřmování*, 2020, č. 166, s. 6-7.

<https://immaculata.minorite.cz/wp-content/uploads/2020/10/IMMA166-web.pdf>.

VELINSKÁ, Wanda Jadwiga. *Připravné setkání mládeže v roce 2023 v centru Křiřovatka Příchovice*. Olomouc, 2021. bakalářská práce (Bc.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Cyrilometodějská teologická fakulta

https://theses.cz/id/vme97u/Velinska_Pripravne_setkani_mladeze_v_roce_2023_v centru_Kdocx

4.2 Webové stránky

JUSTOŇ, Zdeněk. 2017. „Obřad iniciační“. *Sociologická encyklopedie*. 2017.

https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Ob%C5%99ad_inicia%C4%8Dn%C3%AD. (cit. 09. 06. 2022)

„Historie“. 2015. *DÍLO MARIINO – HNUTÍ FOKOLÁRE*. Dostupné z:

<https://www.focolare.cz/o-nas/historie>. (cit. 19. 06. 2022)

NOVÁK, Pavel. „„Běčka“ – společně na cestě k dospělosti: Kurz přípravy na biřmování 2021 - 2023“. *Křiřovatka.signalny.cz*. 28.5.2021. Dostupné z:

<http://krizovatka.signalny.cz/akce.php?id=92>. (cit. 18. 05. 2022)

SPUNAR, Pavel. „Biřmování“. *Religionistická encyklopedie*. 11.12.2021. Dostupné z:

[https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/bi%C5%99mov%C3%A1n%C3%AD_\(JKI-K\)](https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/bi%C5%99mov%C3%A1n%C3%AD_(JKI-K)). (cit. 01. 05. 2022)

ŠEBKOVÁ, Jitka, a Marie ŠPAČKOVÁ. 2021. „Biřmování: svátost plnosti křesťanského života“. *Diecézní katechetické centrum Biskupství brněnského*. 12.4.2021. Dostupné z:

https://kc.biskupstvi.cz/storage/f/Birmovani/Birmovani_2012_def.pdf. (cit. 09. 06. 2022)

Česká republika. 2020. Výroční zpráva o činnosti zapsaného spolku Křižovatka Příchovice. Vol. 41. Příchovice. Dostupné z:
<http://krizovatka.signaly.cz/archiv/stanovy/20vyrocnizprava.pdf>. (cit 01. 05. 2022)

Přispěvatelé Wikipedie, „Druhý vatikánský koncil,“ *Wikipedie: Otevřená encyklopedie*. Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Druh%C3%BD_vatik%C3%A1nsk%C3%BD_koncil&oldid=21159568 (cit. 08. 06. 2022).

Přispěvatelé Wikipedie, „Jan Balík,“ *Wikipedie: Otevřená encyklopedie*. Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Jan_Bal%C3%ADk&oldid=21296083 (cit. 19. 06. 2022).